

8 oktober 2009

21A

Tuin&Landschap

Tuin
van
het
Jaar
2009

Van geen tuin naar toptuin

Een aantal van de eigenaren had geen tuin voordat zij in hun 'tuin van het jaar' kwamen.

„Eigenlijk had ik niks met tuinen”, zegt een van deze tuinbezitters. Nu snoeit hij zelf de rozen, knipt de lavendel, wiedt het onkruid en prijst zich gelukkig met zoveel natuur in zijn buitenruimte.

Hoewel er maar één tuin de titel Tuin van het Jaar 2009 kan krijgen, vallen eigenlijk alle hoveniers in de prijzen. Want wat is er mooier dan een tevreden klant die je de liefde voor het vak hebt kunnen bijbrengen? Wiens passie

je driedimensionaal hebt kunnen verbeelden, of die gewoon domweg gelukkig is in zijn tuin?

Ook dit jaar blijkt dat een toptuin ontstaat door twee belangrijke ingrediënten: goed opdrachtgeverschap en goed opdrachtnemerschap. Als de klant ruimte geeft voor creativiteit, als de ontwerper-hovenier zich verdiept in wat de klant beroert en vakmanschap zijn leidmotief is, dan volgt als vanzelf een goede tuin. Voor de tiende keer laten ontwerper-hoveniers in dit nummer zien dat zij hiertoe goed in staat zijn.

Colofon

Wendy Bakker
Hoofdredacteur
(071) 565 96 55
wbakker@hortipoint.nl

Paula Klap
Vakredacteur
(071) 565 96 54
pklap@hortipoint.nl

Miranda Vrolijk
Vakredacteur
(071) 565 96 56
mvrolijk@hortipoint.nl

Marrit Molenaar
Vakredacteur
(071) 565 96 52
mmolenaar@hortipoint.nl

Peter Bennink
Vakredacteur
(071) 565 96 53
pbennink@hortipoint.nl

Rens Kromhout
Fotograaf
(071) 565 96 74
rkromhout@hortipoint.nl

Gerdien de Nooy
Fotograaf
(071) 565 96 74
gdenooy@hortipoint.nl

Ferry Noordam
Fotograaf
(071) 565 96 74
fnoordam@hortipoint.nl

Dennis Boogerd
Scan-operator
(071) 565 96 50
dboogerd@hortipoint.nl

Jacques Verduijn
Bureauredacteur
(071) 565 96 47
jverduijn@hortipoint.nl

Ed Olivier
Eindredacteur
(071) 565 96 51
eolivier@hortipoint.nl

Gerrie van Adrichem
Vormgever
(071) 565 96 47
gvadrichem@hortipoint.nl

Tuin&Landschap THEMA is een bijlage bij Tuin&Landschap, tweewekelijkse uitgave van de Stichting Vakinformatie Siergewassen en Reed Business. ISSNnummer 01653350

Schipholweg 1, Postbus 9324, 2300 PH Leiden

I www.tuinenlandschap.nl

Secretariaat (geen abonnementen): Linda Laman en Alice Hoogenboom

T (071) 565 96 78

E tuinenlandschap@hortipoint.nl

Abonnementen

Aanvraag, wijziging en opzegging van of informatie over abonnementen bij

Reed Business, t.a.v. Klantenservice, Postbus 4, 7000 BA Doetinchem

T (0314) 35 83 58 (werkdagen 8.30-17.00 uur)

F (0314) 35 81 61

E klantenservice@reedbusiness.nl

I www.tuinenlandschap.nl

Abonnementsprijs per jaar €230,95 (incl. 6% btw).

Studenten en scholieren €173,25 (25% korting).

Los nummer en abonnement in het buitenland krijgen een toeslag voor extra portokosten.

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan, lopen automatisch door, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum is opgezegd bij de klantenservice.

Uw gegevens kunnen worden gebruikt voor het toezenden van informatie en/of speciale aanbiedingen door Reed Business en speciaal geselecteerde bedrijven. Indien u hiertegen bezwaar heeft, stuurt u een briefje naar Reed Business t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

Inhoud

4
De wedstrijd en de jury

Kleine tuinen

6
Rotterdam
Rodenburg Tuinen / John de Zoete

10
Vlaardingen
Spots Hoveniers /
Geoffrey van der Struif

14
Den Haag
Allure Tuinen / Henk Zandee

Middelgrote tuinen

18
Veghel
Van Sleeuwen Hoveniers /
Jan van Rosendaal

22
Driebruggen
Multi-Tuin / Egbert Hoogendoorn

26
Apeldoorn
Eco-care / Loek Gorris

Grote tuinen

30
Eindhoven
Fons Linders Tuinmeesters /
Fons Linders

34
Mierlo
Gebroeders van de Laar /
Martien van de Laar

38
Breda
Kamsteeg Tuinen / Sander Kamsteeg

WINNAAR

42
10 x toptuinen

Juryvoorzitter Gerard de Wagt:

'Als je het zo doet, doe je het goed'

Voor het eerst in de tien jaar 'Tuin van het Jaar' competitie hebben de pers- en de vakjury dezelfde tuin als winnaar gekozen. Gerard de Wagt, voorzitter van beide jury's, vindt het wel en niet verrassend. „Het is zo'n bijzondere tuin”, zegt De Wagt, „daar vind je er geen drie van in Nederland.”

Tekst Paula Klap / Beeld Rens Kromhout

Foto boven
De bijna voltallige vakjury. Gienus Reurink (1), Johan Geerdink (2), Stef Groenleer (3), Wilfried Reuvers (4), Melle Wierper (5), Margriet Essink (6), Ruud Aanhane (7), Pieter Kies (8).
Op de foto ontbreken Jan Willem Willems en voorzitter Gerard de Wagt (foto rechts).

De winnende tuin is dit jaar een duinlandschap in Noord-Brabant. Om maar met een kritische vraag te beginnen: als een belangrijk beoordelingscriterium is dat de tuin aansluit op de omgeving, hoe kan dan een duinlandschap aan een meer in Breda de wedstrijd winnen? „Een terechte vraag”, zegt De Wagt, „maar ... verplaats je nou eens in de opdrachtgevers. Zij wilden een zonnige, Caribische tuin. Dat kan niet hier in Nederland. Wat doe je dan? Je gaat terug naar de Nederlandse basis en bedenkt hoe je in ons land een strandgevoel kunt oproepen. Dat is in deze tuin op een fantastische wijze ingevuld.” Het moderne huis en de tuin sluiten prima op elkaar aan en ook in de omgeving past de tuin goed. Het huis staat vrij en er is een totaal eigen sfeer gecreëerd. „Als je het zo doet, doe je het goed”, vindt de juryvoorzitter.

Dat ook de persjury bij deze tuin is uitgekomen, vindt de secretaris jurering van de Vaste Keuringscommissie (VKC) niet zo raar. „Als je als pers een bijzondere tuin wilt belichten, dan is dit zo'n bijzondere tuin. Het is zo knap gedaan, niet alleen qua aanleg maar ook qua uitstraling. Breda aan zee, dat is toch apart. Een duinlandschap aan een meer, plus dat moderne interieur, dat is interessant voor de bladen.”

De jurering

De jurering voor de Tuin van het Jaar bestaat uit drie hoofdlijnen: het ontwerp, de aanleg en het onderhoud.

Ontwerp

Belangrijk voor het ontwerp is de communicatie tussen opdrachtgever, hovenier en eventueel ontwerper. Dit is essentieel voor de basis van het ontwerp. Als de tekening er eenmaal ligt, moet de hovenier ook weer aan de klant kunnen terugkoppelen waarom bepaalde elementen wel of niet zijn aangebracht. De aansluiting van de tuin bij de omgeving enerzijds en de woning, inclusief de inrichting, anderzijds is ook een zwaar-

wegend element. Verder waardeert de jury een grapje of creatieve oplossing in de tuin en beoordeelt zij de schaalindeling en het plaatsen van de juiste boom/struik/plant op de juiste plaats.

Aanleg

Ook in de beoordeling van de aanleg spelen meer onderdelen een rol. Om te beginnen kijkt de jury naar de grondbewerking, bijvoorbeeld de afwatering. Vervolgens worden de verhardingen en bouwkundige constructies onder de loep genomen. En het vakmanschap met betrekking tot de levende materialen is punt van aandacht. Gekeken wordt naar de

kwaliteit van het gazon en de beplanting, het aanhouden van de juiste plantafstanden en of inboet is meegenomen.

Onderhoud

De tuinen die meedingen naar de titel Tuin van het Jaar zijn meestal wat ouder. In haar beoordeling neemt de jury mee hoe de tuin er op moment van beoordelen nog uitziet. Is hij, zogezegd, wedstrijd klaar?

Cijfers

De verschillende onderdelen krijgen van alle juryleden cijfers. Door de cijfers te middelen, ontstaat een eindcijfer, afgerond op twee cijfers achter de komma.

De prijzen

De winnaars van de wedstrijden mogen een jaar lang de titel 'Tuin van het Jaar 2009' voeren. Verder ontvangen zij een kunstwerk van Marjolein Boereboom en een ingelijste foto van de winnende tuin (gemaakt door Tuin&Landschap). De genomineerden voor de vakprijs en de door de persjury geselecteerde tuinen, krijgen een gevelbord. Alle genomineerden ontvangen een speciale oorkonde en alle deelnemers een deelnamecertificaat. Ook krijgen ze allemaal het juryrapport toegestuurd. Met de wedstrijd genereert het Hoveniers Informatiecentrum, dat de organisatie in handen heeft, promotie voor het hele vak en daarmee indirect ook voor de genomineerden en de winnaars.

Combinatie

De Tuin van het Jaar is een aanlegwedstrijd maar het ontwerp vormt een belangrijk onderdeel in de jurering. Steeds vaker blijkt dat het ontwerp niet van de hovenier afkomstig is, maar van een ontwerper of tuinarchitect en dit jaar zelfs van een interieurontwerpster. Wat doet de jury daarmee? De Wagt: „Je ziet tegenwoordig, zeker bij grote tuinen, steeds vaker een combinatie van hovenier en ontwerper. Wij kijken naar het ontwerp maar vinden het van minder belang wie dat ontwerp heeft gemaakt. Het gaat erom hoe de hovenier, in combinatie met de ontwerper en de klant, de tuin weet vorm te geven.”

Persjury: Consequent ontwerp

Thea Seinen, lid van de persjury, is enthousiast over de winnende tuin. „Ikzelf vind het heel knap hoe je aan een meer zo'n tuin kunt aanleggen. Ik had echt het idee in de duinen aan het strand te zijn. Als je aan komt rijden, is het net of het huis in de duinen ligt. En vanuit het huis is het uitzicht fantastisch. Huis en tuin passen perfect bij elkaar. Wat ik ook leuk vind is dat dit ontwerp helemaal bij de bewoners past, het zijn echte strandliefhebbers en hij is een enthousiast surfer.” Desgevraagd zegt Seinen, als freelance journalist onder meer actief voor Tuin&Co, Home and Garden, Seasons en Margriet, dat de persjuryleden het over deze tuin redelijk snel eens waren. „Het ontwerp is gewoon consequent, alles klopte. Er was weinig tegenin te brengen.”

Voor de toepasbaarheid voor andere tuinbezitters ziet de journalist zeker kansen. „Mensen willen steeds vaker hun eigen paradijsje creëren. Als je de goede locatie hebt, aan het water, en het past bij de woning, zie ik zeker mogelijkheden om dit idee na te volgen.”

In de persjury zaten behalve Thea Seinen, Henk Dijkman, Paul Geerts, Lodewijk Hoekstra, Adriaan Koppens, Loes Langendijk, Jacqueline Leenders, Jurgen Smit, Leontine Trijber, Mariëtte van Vucht en Cees Witjes.

Een kamer onder de sterren

De tuineigenaar wilde een sfeervolle buitenruimte om met vrienden van de lange zomeravonden te genieten. Hij kreeg een woonkamer onder de sterren met uitzicht op de Willemsbrug in Rotterdam. Een geweldige locatie volgens projectleider John de Zoete van Rodenburg Tuinen en een geweldige opdracht. Want het komt niet vaak voor dat een ontwerp zonder concessies mag worden uitgevoerd.

Tekst Wendy Bakker / Beeld Rens Kromhout

CATEGORIE
Klein (tot 200 m²)
Juryoordeel
8,0

De eigenaar

'Hier is het leuker dan elders'

„Onze vrienden komen niet meer voor ons, maar voor de daktuin”, grapt de tuineigenaar. „Hier is het leuker dan elders. Dat had ik ook in mijn hoofd. Een plek waar wij en onze vrienden graag willen zijn. Zonder dat we er veel aan hoeven doen.” Het is de kern van de opdracht die hij aan ontwerper Erik van Gelder van Stijlhuizen in Ridderkerk gaf. Een buitenruimte waar altijd gebruik van kan worden gemaakt, die praktisch is ingericht en vooral veel sfeer heeft.

Van Gelder kreeg carte blanche binnen het budget dat de tuineigenaar voor ogen stond. „Ik wilde de creativiteit van de ontwerper stimuleren en niet beperken. Ik had geen bepaalde stijl in gedachten en van planten weet ik niets.” Over het resultaat is hij zeer te spreken. Dat is in het verleden wel anders geweest. Toen hij het huis kocht, was hij direct gecharmeerd van het dakterras. Hij nam een

hoveniersbedrijf in de arm, maar na twee jaar was er nog niets gebeurd. Bovendien ging het bedrijf failliet. De droom van een fijne buitenkamer spatte uiteen, de daktuin raakte in verval.

Via internet kwam hij in contact met Erik van Gelder. „Eigenlijk waren het twee of drie aangelichte bomen in een tuin op de website die mij over de streep trokken. Die warme sfeer wilde ik ook op het dakterras.” De ontwerper heeft dan ook twee boomgroepen van berken aangelicht, alsook de olijfbomen in bakken. „Dat geeft zo'n mooi effect 's avonds. Dan heb je niets meer nodig om van te genieten.”

Van Gelder maakte eerst een schetsontwerp met referentiebeelden. De basisvormgeving sprak direct aan, details in de inrichting werden gewijzigd. Een lamellen afscheiding verdween ten gunste van buxushagen om het uitzicht te be-

houden. Ook kwam er geen loungebank met ruimte voor opslag van kussens, maar liggen er nu zitzakken.

Knap werk

Via Stijlhuizen werd contact gelegd met hoveniersbedrijf Rodenburg in Woerden. Volgens de eigenaar hebben de hoveniers een knap staaltje technisch werk geleverd en was de samenwerking met projectleider John de Zoete optimaal. „Van te voren is alles doorgesproken en is een gedegen planning gemaakt. Ik ben niet voor verrassingen komen te staan.” Dat laatste is opmerkelijk volgens hem. „Behalve de tuin werden delen van mijn huis verbouwd. Rodenburg is de enige aannemer geweest die de klus zonder problemen binnen de afgesproken tijd heeft geklaard. Ik zou bij een nieuw project zo weer met ze in zee gaan.” ■

John de Zoete, Rodenburg Tuinen

'Het plaatje klopte helemaal'

Rodenburg Tuinen in Woerden doet voor de tweede keer mee aan de Tuin van het Jaar. Deze keer heeft het bedrijf bewust gekozen voor een daktuin. „Daktuinen zie je nog niet zoveel. Van de 110 tuinen die we per jaar aanleggen, zijn er 10 à 15 bovenop een dak gesitueerd”, licht projectleider John de Zoete zijn inzending toe. „Maar bovenal is dit project mooi gelukt, het plaatje klopt helemaal.” Dit komt volgens hem doordat de opdrachtgever geen afbreuk wilde doen aan het ontwerp. „Als opdrachtgevers een offerte onder hun neus krijgen, willen ze wel eens gaan wijzigen in de materiaalkeuze. Hier was dat niet. We mochten het mooi maken.”

Als voorbeeld noemt de projectleider de trespabekleding van de wanden en de plantbakken. Geen goedkoop materiaal, maar onderhoudsvrij en heel duurzaam. Ook vindt hij de vlondervloer

zeer geslaagd. „De smalle hardhouten geschaafde plankdelen zijn onzichtbaar gemonteerd waardoor het lijkt alsof er een parketvloer ligt.”

Technisch waren er geen beperkingen aan het project. Het huis uit de jaren negentig heeft een dak van dikke betonplaten. „We hebben bij de aannemer informatie opgevraagd over de maximale belasting per m². Deze was ruim voldoende om de tuin te dragen. Wel zijn de plantbakken langs de randen gesitueerd om piekbelasting in het midden te voorkomen.”

De Zoete kijkt tevreden terug. „Een saai, grijs dak is omgetoverd tot een heerlijke plek met uitzicht op de skyline van Rotterdam. Je zag het vorm krijgen vanaf het ontwerp. De eigenaar heeft er als het ware een verdieping bij gekregen. En wij hebben daar graag aan gewerkt.” ■

John de Zoete

Bedrijf Rodenburg Tuinen
Vestigingsplaats Woerden
Werkgebied Nederland en België
Aantal medewerkers 18 hoveniers
Hoofdactiviteit 80% bestaat uit aanleg van particuliere tuinen, 20% uit het onderhoud. Behalve Rodenburg Tuinen heeft het bedrijf ook vijf tuincentra in Nederland en België.
Ontwerp Erik van Gelder van Stijlhuizen in Ridderkerk

Erik van Gelder (links) en John de Zoete

Foto: Ferry Noordam

1

1 Zicht vanuit de achterkant van de tuin op het trappenhuis. Door de dwarsgeplaatste plantenbak wordt dit deels aan het oog onttrokken. In de trespa-bak staat *Chamaerops humilis*. Het grote blad breekt de wind die langs de opgang waait. Omdat de eigenaar een tuin wilde om te relaxen en te loungen met vrienden en familie zijn meerdere zitgelegenheden gecreëerd. Het meubilair is een voorstel van de ontwerper.

2 Door de plantbakken dwars op de lengterichting van de tuin te plaatsen, is diepte en intimiteit in de tuin gebracht. De rode polyesterbakken met *Phyllostachys aurea* zorgen voor een speels accent. Hiermee is tevens het zicht van de (achter)buren op de tuin onttrokken. In de dwarsgeplaatste trespa-bakken groeien *Betula utilis* var. *jacquemontii* en eveneens de waaierpalm. Het groeimedium bestaat uit een laag kleikorrels en

potgrond. Dit is afgestrooid met Cobra pebbles. De bomen worden aangelicht door zichtbare spots. Het geeft de tuin 's avonds zijn warme sfeer. Op de grond in het achterste tuindeel ligt zwart basaltspit. Het buitenparket, dat het leefgedeelte van de tuin vormt, is gemaakt van onzichtbaar gemonteerde Cumura hardhoutenplanken. De zitzakken kunnen het hele jaar door buiten blijven.

3 Het deel bij de opgang is bekleed met natuurstenen graniettegels in de maat 60/60. Het koele zwart van de tegels contrasteert met de warme gloed van de Cumura-planken. De olijfbomen zorgen voor enige hoogte in dit tuindeel. Ook deze worden 's avonds aangelicht. De plantbakken van trespa hebben een hardhouten rand gekregen voor een stoere uitstraling.

4 De polyesterbakken zijn afgewerkt met Beach pebbles. De grijze keitjes liggen op hun kant, afgekeken van de manier waarop in Portugal pleinen en paden worden bestraat. In alle bakken zijn waterdruppelaars en kleine vernevelaars aangebracht, afgesteld op de behoefte van het gewas. De hele tuin is voorzien van een computergestuurd beregeningssysteem.

5 Een lage haag van *Buxus* schermt de tuin deels van de omgeving af. Het vormt een groen kader dat, als je zit, voldoende beschutting biedt. Staand heb je uitzicht op de oude hefbrug en de Willemsbrug. Karakteristiek Rotterdam wordt hiermee als het ware de tuin binnengehaald.

N

2

3

4

5

Juryrapport

'Er is een bijzonder leuke sfeer gecreëerd in een ruimte waar een tuin voor bedoeld is: het bieden van rust en een vakantiegevoel', zo is de algemene indruk van de jury. De hovenier heeft voldaan aan de wensen van de opdrachtgever en heeft de juiste sfeer weten te creëren. In het ontwerp wilde de opdrachtgever een combinatie van hout, beton of natuursteen en roestvrijstaal zien terugkomen.

De afscheiding met de woning van de burens is volgens de jury goed gelukt. Er is waardering voor de toepassing van de verlichting. De jury vindt het jammer dat er geen directe relatie is tussen tuin en woning: de tuin is alleen bereikbaar via het trappenhuis. 'Wel zijn er mooie zitniveaus gecreëerd die goed privacy bieden. Staand heeft de gebruiker een fraai uitzicht op de omgeving. De *Buxus* geeft een mooi kader aan. Verder is er dankzij het gebruik van bamboe een fraaie afscheiding gekomen'.

De houten parketvloer is passend en door de kleurstelling van de materialen is er een zomerse, vrolijke sfeer met een warme uitstraling ontstaan. De vloerdelen zijn fraai verbonden, maar de plantbakken wijken iets af. De trespa-plaat is wat dun. Verder hadden de hoekoplossingen meer aandacht verdiend. Dankzij de mooie groene randen met daarbinnen een exotische vrijetijdssfeer, past de beplanting in de stijl van het ontwerp. Er is voldoende variatie in hoogte. De dieptewerking is fraai bereikt, mede door de keuze voor berken, olijfbomen en buxus. Het assortiment is goed gekozen, de kleurstelling is passend met verschillende groentinten. Het had nog wat sprankelender gekund. Het seizoenbeeld is goed. Wel vraagt de vakjury zich af of de beplanting voldoende winterhard is. De staat van onderhoud van de tuin is goed, aldus de jury.

Twée verdiepingen, een geheel

„Ik had geen verstand van tuinen”, zegt de tuineigenares, „maar ik weet vanwege mijn opleiding binnenhuisarchitectuur wel iets van vormgeven. Dus wilde ik graag dat de patio aan de straat en het balkon op de eerste verdieping een eenheid gingen vormen.” Dat tijdens de aanleg problemen zouden opdoemen, had ze wel verwacht. Druk maakte ze zich er niet om, in het volste vertrouwen dat de hoveniers de juiste oplossingen zouden vinden.

Tekst Paula Klap / Beeld Rens Kromhout

CATEGORIE
klein (tot 200 m²)
Juryoordeel
8,1

De eigenaar

‘Niet het verdrietige beeld van in de winter afstervende planten’

Behalve een verbinding tussen boven en beneden, wilde de eigenares die ook tussen binnen en buiten. Maar er waren meer wensen. Zo wilde de Vlaardingse geen planten die in de winter afsterven. Ze had geen zin in zo’n „verdrietig beeld”. Bloemen in de beplanting mocht, maar ingetogen. En haar man viel wel voor grassen.

Gunnen

Dat deze tuinbezitters op Spots stuitten, was puur toeval. „Een vriendin van mij had een beurs georganiseerd. Ze was trots op wat ze had neergezet en vroeg of wij kwamen kijken. Koud binnen, liepen wij tegen de stand van Spots aan. We hadden net een huis gekocht en wilden de buitenruimte bij oplevering direct laten inrichten. De mannen van Spots

vertelden alles te kunnen maken maar wel een jong en dus nog lerend bedrijf te zijn. Die eerlijkheid sprak ons aan en het klikte met die jongens. Wij zijn zelf ondernemers en het was gewoon een kwestie van gunnen.”

In de stand van de hoveniers, die aangaven wel aan te leggen maar niet te ontwerpen, lag een presentatiemap van Andrew van Egmond. Zijn werk sprak aan en dus werd hij in de arm genomen voor het ontwerp. De opdrachtgeefster: „De samenwerking tussen ontwerper en hoveniers was prima. Misschien was het ook wel goed dat Andrew, die wat meer ervaring heeft, geregeld langs kwam.”

Als voorbeeld van onervarenheid van de hoveniers noemt de Vlaardingse de betonnen bloembakken op het terras op de eerste etage. „Ze hadden ze zelf ontworpen en laten gieten. Maar die bakken

waren loodzwaar en ze hadden tevoren niet overzien hoe ze boven moesten komen. Daar moest een oplossing voor worden gezocht. Het is goed gekomen, met een kraan zijn de bakken van buitenaf op het balkon getild. Aan de andere kant toonden ze zeker vakmanschap. De vloer van de patio is super gelegd. Er ligt echt nooit een plasje op. En voor de vijver hebben ze, omdat ze dit nog nooit hadden gedaan, een professional ingehuurd om te adviseren.”

„Omdat wij zelf veel werken, heb ik niet alles op de voet kunnen volgen”, zegt de tuinbezitster enigszins teleurgesteld, „maar nu geniet ik elke dag. Dat het zo mooi zou worden, had ik niet bedacht.” ■

Geoffrey van der Struif, Spots Hoveniers

‘Veel energie in voorbereiding gestoken’

„Wij hebben deze bijzondere tuin met name ingezonden omdat we veel energie hebben gestoken in de voorbereiding”, zegt Geoffrey van der Struif. Bij de aanleg hebben de mannen van Spots Hoveniers gekeken naar de lange termijn. De hovenier: „Voor het tuindeel op de eerste etage is tijdens de bouw van het pand geheid; het ligt boven het kantoorge-deelte. Dat geldt niet voor de patio op straatniveau. Om te voorkomen dat dit deel in de toekomst gaat verzakken, en daarmee problemen ontstaan met het waterelement, is onder de vijverbak een 30 cm dikke betonnen vloer aangebracht. Ook op het verbindingsstuk tussen het horizontale en verticale deel is versteviging aangebracht. Mocht er in de toekomst scheuring optreden, dan is dat alleen op de voegen en daar kunnen we dan wat aan doen.” De hoveniers vinden

het belangrijk rekening te houden met de toekomst. Zij willen dat de eigenaars over twintig jaar nog steeds plezier hebben van hun tuin.

De samenwerking met ontwerper Andrew van Egmond was niet nieuw; die bestaat al sinds 2007. Meestal gaat het om bijzondere tuinen met technische bijzonderheden. De visie van Spots is dat ontwerpen een vak apart is dat je aan een specialist moet overlaten.

Op de vraag of hij verrast is over de nominatie zegt Van der Struif: „Eigenlijk wel. Zelf hadden we wel een goed gevoel bij deze tuin, maar we kennen het niveau van de tegenstanders niet.” Met hun deelname wilden de hoveniers laten zien dat zij serieus werk maken van tuinaanleg. De nominatie voor de tuin van het jaar 2009 zien zij als erkenning voor hun gedegen aanpak. ■

Foto: Perry Noordam

Geoffrey van der Struif

Bedrijf Spots Hoveniers

Vestigingsplaats Naaldwijk

Werkgebied Zuid-Holland

Aantal medewerkers 5

Hoofdactiviteit ontwerp (uitbesteden), aanleg en onderhoud

Ontwerp Andrew van Egmond
Ontwerp, Rijnsburg

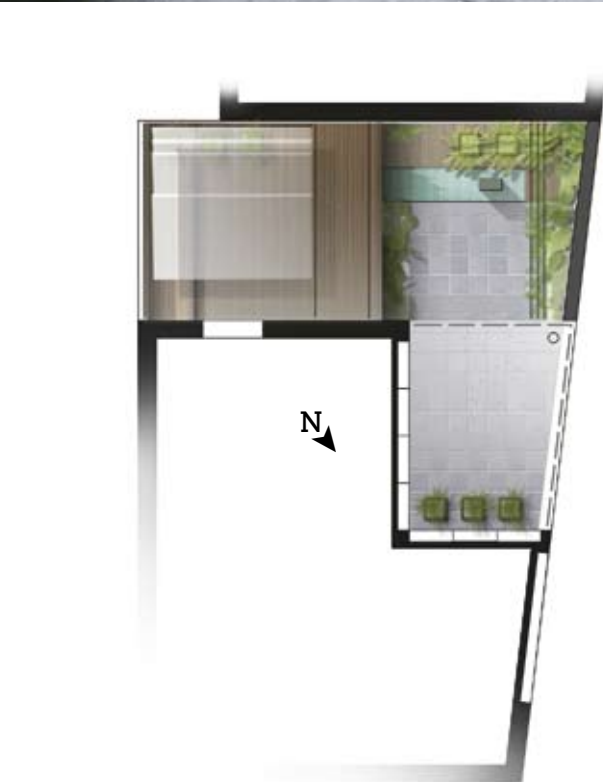
1

1 De vijver is het enige kleurrijke element in de tuin. De mozaïektegels zijn verticaal doorgetrokken. Langs het staande gedeelte stroomt het water de vijver in. De betonnen kolom in de vijver markeert een zichtlijn, zowel van boven, vanaf de straat, als vanuit de kantoorruimte beneden. De tegels van Chinees graniet zorgen voor verbinding met binnen. De staaldraden keren op verschillende plekken terug. Op het boventerras dienen ze als valbeveiliging. Langs de muur van de patio geleiden ze de hop. De horizontaal gespannen draden langs de muur aan de straatkant wachten tot de clematis zo ver is gegroeid dat hij zich erlangs kan slingeren.

3 De achterwand van het balkon is, net als die van de patio, bekleed met horizontale lamellen. Met de houten bank over de hele breedte en de houten terrasvloer vormen boven en beneden een eenheid.

2 Voor geleiding van het zonnescherm keren de rvs-draden terug. Het witte doek biedt niet alleen bescherming tegen te felle zon. Het behoedt de bewoners ook voor inkijk van de achterliggende hoogbouw. Het witte doek en de staalkabels doen denken aan een zeilschip en geven daarmee een knipoog naar het water van dit voormalige havengebied.

4 De patio kijkt uit over het water. Tussen bestrating en openbare weg is onder meer *Fatsia japonica*, *Polystichum munitum* en *Sauromatum venosum* aangeplant. De bewoners overwegen het hek te vervangen door de staaldraden die ook elders in de tuin zijn toegepast. Ze wilden echter eerst zien hoe het huiswaarts kerende uitgaanspubliek zich in het weekend gedraagt. De woning ligt aan een route van en naar het centrum.

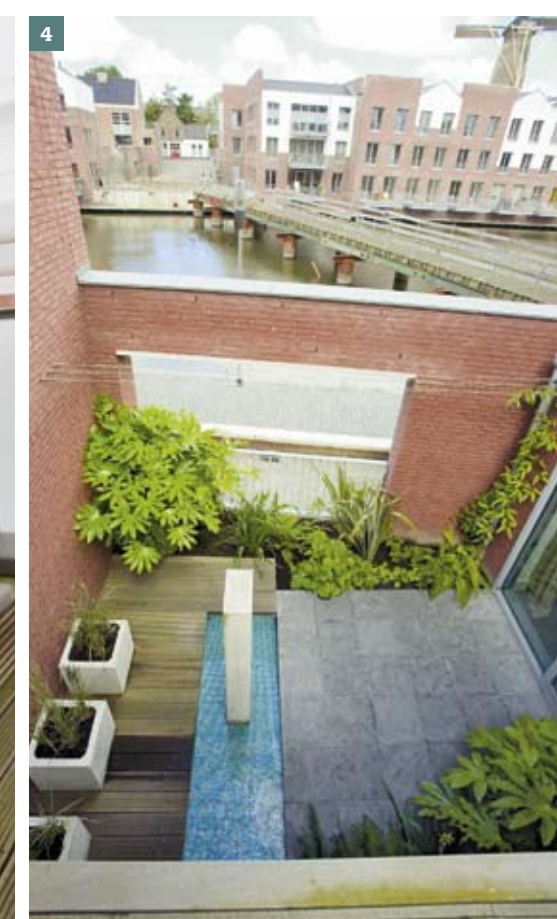
2

3

4

Juryrapport

'Een mooi stukje tuinkunst', zo is de algemene indruk van de jury.

De staat van onderhoud van de tuin is goed. Wel was de beplanting wat aan de jonge kant en had de plantafstand meer aandacht verdiend. „Nu staan de planten soms te dicht op elkaar en soms juist weer te ver, waardoor er kale plekken ontstaan.”

Met de gezondheid van de beplanting is het in het algemeen goed gesteld. De hop oogt iets minder maar dat komt mogelijk door de wind. De inboet is wat divers: het is niet overal even zorgvuldig gedaan en hier en daar is het zelfs wat open. De jury is tevreden over de meeste technische aspecten. De uitvoering van de grondbeveiliging is professioneel aangepakt, de waterafvoer is knap opgelost. De constructie van de bouwwerken is goed, „maar de vlonders hadden strakker gekund. Bovendien zijn ze nu willekeurig en niet eenduidig geschroefd. Wel zijn er mooie leiconstructies. Een afdekkingsrand van de vijver links naast de waterval ontbreekt.”

Over het ontwerp van de anderhalf jaar oude patiotuin zegt de jury dat de tuinarchitectuur aansluit bij de architectuur van de woning en het interieur, al loopt de voeglijn van de tegels niet door van binnen naar buiten. „De overgang van de tuin naar de omgeving is in het benedengedeelte heel sterk en spannend. In het bovengedeelte is dat iets minder door het mindere gebruik van groen. Er is waardering voor de creatieve oplossingen, zoals de leuke zitbank in het bovengedeelte en de zonwering in combinatie met de mooie balustrade van staaldraden. „De waterpartij van horizontaal naar verticaal is zeer fraai.” De beplanting is mooi in balans dankzij de mooie contrasten en de aparte keuzes, maar is op detailniveau niet overal even consequent doorgevoerd.

Altijd een plek in de zon

Tot 2001, toen ze dit huis kocht, had de eigenares nog nooit een tuin gehad. Ze wist er dan ook helemaal niets van en deed er de eerste jaren weinig aan. Dat is inmiddels wel veranderd. Volgens haar man gaat ze stralen als ze het over de tuin heeft. Die voldoet, met dank aan de ontwerpster en hoveniers, aan alle wensen, met elk moment van de dag een plekje in de zon.

Tekst Paula Klap / Beeld Ferry Noordam

CATEGORIE
Klein (tot 200 m²)
Juryoordeel
8,2

De eigenaar

'Het vinden van de hovenier was de lastigste opgave'

Hoewel het huis al in 2001 is gekocht, kwam het opknappen van de tuin pas in 2006 in beeld en werd de realisatie in juni 2007 een feit. „Eerlijk gezegd was de tuin de sluitpost. We hebben eerst veel aan het huis zelf opgeknapt”, zegt de eigenares.

Tijdens een etentje met een bevriende interieurontwerpster liet ze zich ontval- len dat ze graag haar tuin wilde opknappen en of de vriendin iemand wist. Na een korte stilte gaf de laatste aan dat zij het zelf wel wilde doen. Onder het motto 'vormgeven is vormgeven en het maakt niet uit of dat binnen is of buiten', ging zij aan de slag. Voor de tuinbezitster betekende dit dat zij zich met de vormgeefster moest verdiepen in de beplanting. Na het bekijken van veel tuintijdschrijf-

ten, koos zij de sfeer en de beplanting die ze in haar tuin wilde hebben.

Lastig

Het vinden van een hovenier was misschien nog wel de lastigste opgave. De bewoonster: „Ik heb veel moeite gehad een hovenier te vinden. Sommigen lieten na het eerste gesprek niets meer van zich horen. Ik vind dat onfatsoenlijk; je kan toch op zijn minst zeggen dat je er niets in ziet?”

Door toeval kwam de tuinbezitster terecht bij Hoveniersbedrijf Weverling, tegenwoordig Allure in Monster. „Geweldig”, zegt ze ongevraagd. „Ik ben super tevreden over ze. Ook over de nazorg. Als een plant het niet goed doet, komen ze

hem gewoon vervangen, zelfs na een jaar nog. En daar hoef ik niet om te vragen.”

De tevredenheid geldt evenzeer de ontwerpster. Zij wist alle wensen van de eigenaars te vervullen. Een greep uit de lijst: onderhoudsarm, verschillende terrassen, een oplossing voor de lelijke afscheidingen, een verlichtingsplan, elektra en buitenkranen voor- en achterin de tuin, een (niet woekerende) bamboe, handhaven van de klimop, clematis en passiebloem, groenblijvend in de winter en kruiden voor eigen gebruik bij het huis. De vormgeefster deed ook de directievoering en zat geregeld met de hoveniers aan tafel om te overleggen over de uitvoering. ■

Henk Zandee, Allure Tuinen

'Samenwerking is goed bevallen'

„Wij zijn pas later ingestroomd”, zegt Henk Zandee van Allure Tuinen. Het ontwerp voor de Haagse inzending was al gemaakt door Anne Miek Steenbakkers. „Toen zij uitduidde wat de bedoeling was, werd ik nieuwsgierig en ben ik gaan praten.” Het was voor de hoveniers uit Monster/Den Haag de eerste keer dat zij samenwerkten met een interieurontwerpster. Zandee: „Dat is ons goed bevallen. Steenbakkers straalde professionaliteit uit. Zij leverde een heel pakket informatie aan, inclusief matenplan, loodlijnen en technische tekeningen. Achteraf gezien was het misschien iets te veel informatie, maar beter te veel dan te weinig.”

Ruimte voor overleg was er voldoende. Als voorbeeld noemt Zandee de vijver die in het oorspronkelijke plan zat. „De bedoeling was dat water van het schuur-

tje in een vijver zou lopen. Dit werd vrij kostbaar waardoor het budget werd overschreden. In overleg is besloten hier een plantvak met een bankje te maken. De ontwerpster stond open voor onze (ervarings)argumenten”, aldus Zandee.

Over de wedstrijd zegt Zandee dat het werk eraan wel meevalt. Je levert de input en dat is het eigenlijk wel. „Al poetsten we de tuin voor het jurybezoek natuurlijk even op.” De hovenier vindt het wel jammer dat het na de jurering lang stil blijft. „Maar nu we genomineerd zijn, is dat niet meer zo erg.” Het bedrijf heeft de tuin ingezonden omdat iedereen zo enthousiast was over het – op de klant toegesneden – eindresultaat, maar ook vanwege het 'schoolvoorbeeld van samenwerking tussen opdrachtgever, ontwerper en hovenier'. ■

Henk Zandee

Bedrijf Allure Tuinen
Vestigingsplaats Monster
Werkgebied Driehoek
Amsterdam - Utrecht -
Zuid-Hollandse eilanden

Aantal medewerkers 15

Hoofdactiviteit ontwerp, aanleg
en onderhoud particuliere tuinen

Ontwerp Vormgeven op maat,
Anne Miek Steenbakkers, Den
Haag

Anne Miek Steenbakkers en Henk Zandee ►

1

1 Het cortenstaal van de schuur komt terug in een plaat tegen de rechter buitenmuur. De kleine, witte lampen contrasteren tegen het roestbruin. Ook in de verharding is rekening gehouden met het onderhoud. De planken bij de woning zijn een composiet van 70% houtvezel en 30% polypropyleen. Zowel deze als de betontegels van Schellevis

veralgen nauwelijks en zijn - een keer per jaar - makkelijk met water te reinigen. In zes bakken, vlakbij de keuken, staan verschillende kruiden. De bewoonster gebruikt ze bij het koken. In het najaar knipt ze de kruiden af, maakt er bossen van en droogt ze in de kelder. Zo heeft ze jaar-rond voldoende kruiden om in haar gerechten te verwerken. Sommige

planten worden elk jaar vervangen door nieuwe. *Pachysandra* is een van de planten die ook in de winter groen in de tuin houdt. Dit plantvak wordt, net als de *Acer* achter in de tuin, belicht. De voorzieningen voor de elektriciteit zijn in de schuur weg-gewerkt.

2 De olijven zijn aangetast door valse meeldauw. De hoveniers behandelen dit en de tuinbezitter heeft inmiddels zoveel vertrouwen dat ze zeker weet dat de olijven het wel weer beter gaan doen. De muur achter de olijven is het we-nige dat uit de oorspronkelijke tuin is overgebleven. De dichtbegroeide *Hedera* tegen de muur is gemengd met *Clematis* en *Passiflora*.

3 De oud aandoende tuinmuur rechts is gehandhaafd. De be-woners hebben er wel 'hoedjes' opgezet. De *Acer* in de bak is al het derde exemplaar; hij wil niet erg aanslaan. In de bak staat verder *Euphorbia* en *Heuchera*. Het gras *Miscanthus sinensis* 'Zebrinus' op de voorgrond is door de bewoonster onderin samenge-bonden om het niet te ver voorover te laten vallen.

4 Achterin de tuin, twee treden op, ligt het 'borrelterras'. Hier is 's avonds nog voldoende zon om lang te blijven zitten. Links van het terras groeit de druif en in de ge-metselde bak ervoor kreeg de zeer gewenste bamboe een plek. Om te voorkomen dat hij bij de buren opduikt, is de bamboe geplaatst in mortelbakken waarin ook nog folie is aangebracht.

2

3

4

Juryrapport

'Functionele tuin met een mooie beleving en een goede compositie'. De jury heeft aan deze (stads)tuin de eerste prijs in de categorie klein (tot 200 m²) toegekend. De hovenier heeft zijn werk met zorg gedaan. „Er zijn geen concessies gedaan aan de bouw. De waterafvoer is simpelweg uitstekend“, aldus de jury.

„De constructie en duurzaamheid van de bouwwerken is over het algemeen prima. Maar het cortenstaal had wat dikker gemogen, de planken van de vlonder zwiepen licht en in de gemetselde bakken zitten enkele scheurtjes. De randen van het rooster ogen vanuit de keuken minder fraai.“

De beplanting is volgens de jury gezond en de bloei is mooi passend, de staat van onderhoud prima. „De lavendel was wat aan de lange kant maar nog wel mooi. Deze tuin was zeker wedstrijdklaar.“

Volgens de jury is ruimschoots voldaan aan de wensen van de opdrachtgever, namelijk een onderhoudsarme tuin met meerdere terrassen, waarin de tuilmuren aan het zicht onttrokken zijn. „Toch had iets meer groen niet misstaan.“ De gekozen materialen zijn passend en dragen bij aan het geheel. Het cortenstaal brengt rust en heeft gelukkig geen massieve uitstraling. De tegels passen mooi bij de bakken en meubelen. Dankzij de uitstraling van antraciet is er de nodige warmte in combinatie met de overige kleuren. De kleuren van de split en de vlonder zijn fraai.

Het beplantingsplan is eenvoudig en ingetogen van opzet, met mooie bladcontrasten. Zeker dankzij de bamboe is er variatie in hoogte, maar de esdoorn is nog wat jong en er wordt een groen element gemist. Er zijn mooie bloeiende klimplanten geplaatst maar de *Hedera* is nu nog wat dominant.

Loungen tussen nette beplanting

„Een uitzonderlijk brede en ondiepe tuin. En toch is het ons voor 100% gelukt om alle wensen te realiseren”, vindt inzender Van Sleeuwen Hoveniers. En inderdaad, de tuinbezitters genieten nu elke dag van het buitenleven in hun lounge ruimte. De jury roemt vooral de evenwichtige aansluiting tussen huis en tuin en de strak gelegde verharding.

Tekst Marrit Molenaar / Beeld Rens Kromhout

CATEGORIE
Middelgroot (200-500 m²)
Juryoordeel
7,4

De eigenaar

‘We leven nu echt heel de zomer buiten’

Het zwembad had de tuineigenares al beloofd aan haar twee jongens van acht en tien jaar. Toen de houten pergola op instorten stond en de parasolboom het na de vakantie begeven had, besloot het gezin om ‘dan maar gelijk alles te doen’. Het ontwerp van de eerste hovenier viel af, vooral omdat de beplanting – bamboe – zo rommelig oogde en hij bovendien niet zelf de aanplant zou doen. „Ik wilde een strakke en vooral nette tuin die meteen klaar zou zijn”, maakt de Brabantse haar afwijzing duidelijk. Via zowel een vriendin als een collega kwam zij vervolgens op het spoor van Van Sleeuwen. En dat was raak. „André van Sleeuwen heeft de tekeningen gemaakt en dit ontwerp was, op wat kleine details na, gelijk goed”.

De wensen waren talrijk: in de slechts 7 m diepe maar zo’n 30 m brede tuin moesten zowel een zwembad, een over-

kapping met loungeset, een terras, een speelgazon als het konijn mét hok geïntegreerd worden. „We vonden het lastig om ons beeld van de tuin uit te leggen, maar het ontwerp op papier sloot precies aan bij wat we voor ogen hadden”.

Twée keer per dag

Na de zomer van 2008 startte Van Sleeuwen Hoveniers met de aanleg. Zo’n acht weken later was de tuin klaar. Behalve het zwembad is de aanleg van begin tot eind door het Veghelse hoveniersbedrijf verzorgd, iets wat de opdrachtgeefster zeer waardeerde. „Jan van Rosendaal kwam elke dag langs om uit te leggen wat de hoveniers die dag gingen doen of wat er aan spullen zou arriveren. In de begintijd kwam hij zelfs twee keer per dag langs. Dat was echt super”.

Over de hele begeleiding en werkwijze

van Van Sleeuwen is de tuinbezitster dan ook alleen maar vol lof. Zo dacht het bedrijf mee met de benodigde vergunningen, kwam met oplossingen voor meer privacy (de burens kregen bijvoorbeeld een *Magnolia* in de tuin om hun bovenraam af te schermen), en verzorgde een systeem om de trampoline schuin te kunnen zetten. Ook ontwierp André van Sleeuwen de hoofdverlichting in de lounge ruimte, een weerbestendige hoes voor de tv en een uit het midden geplaatste verlichting voor in het zwembad. „Heel mooi; nu zwem je ‘s avonds van donker naar licht”, aldus de enthousiaste eigenares.

Dat de tuin geslaagd is, blijkt wel uit haar opmerking dat zij en haar man de hele zomer elke dag en avond buiten hebben gezeten. „Terwijl we voor die tijd echte binnenmensen waren.” ■

Jan van Rosendaal, Van Sleeuwen Hoveniers

‘Alle wensen van het gezin realiseren’

„De wensenlijst was lang”, zeggen Van Sleeuwen en Van Rosendaal, „maar het is wél gelukt om alles erin te krijgen.” Reden voor hen om juist deze tuin voor de wedstrijd op te geven: „Hij is voor 100% geslaagd. We hebben tuinen gemaakt die er misschien mooier uitzien, maar hier was de uitdaging groter.”

Wat de opdracht extra complex maakte, waren de bijzondere afmetingen van de tuin die ook nog aan een straathoek grenst. „Dat kom je maar eens in de twintig jaar tegen”, aldus André van Sleeuwen. In zijn ontwerp werd de tuin zelfs nog breder, omdat hij een stukje aan de straat gelegen zij-/voortuin bij de achtertuin trok. Hij sloopte daarvoor de muur die de voor- van de achtertuin scheidde. De extra vrijgekomen meters benutte hij voor het vergroten van het zwembad en het creëren van een vlonderterras bij het zwembad.

Omdat het zwembad zo ver naar de oostkant van de tuin werd gesitueerd, bleef er genoeg ruimte over voor de overige tuinfuncties. En kon ‘het tuinhuis’ mooi in het midden komen. De toegepaste materialen, waaronder red cedar, hardsteen en zink, zijn alle van duurzame kwaliteit: „Een tuin moet toch dertig jaar mee kunnen gaan, bovendien is het tijdloos”, licht Van Rosendaal toe. Op verzoek van de opdrachtgever is de beplanting heel strak, netjes gehouden. De hoveniers hebben na de winter zelfs weer planten zoals *Perovskia* en *Viburnum* weggehaald, omdat de eigenares die toch te rommelig vond. Van Sleeuwen en Van Rosendaal zitten daar niet mee: „Het is hun tuin, zij leven erin.” Voor hen was dan ook de grootste voldoening om, door hun eigen creatieve inbreng, alle wensen van het gezin in vervulling te laten gaan. ■

Jan van Rosendaal

Bedrijf Van Sleeuwen Hoveniers
Vestigingsplaats Veghel
Werkgebied tot 50 km rond Veghel

Aantal medewerkers 13
Hoofdactiviteit ontwerp, aanleg en onderhoud van particuliere tuinen in het hogere segment
Ontwerp André van Sleeuwen, Van Sleeuwen Hoveniers

Jan van Rosendaal (links) en André van Sleeuwen

1

1 Het zwembad kreeg een strakke afwerking. De lichte tegels aan de rechterkant zijn van Turks marmer. De zwarte opstap-tredes langs de rand van het zwembad heten Nero Eleganto, een Chinees hardsteen. Onder de hoge potten paste Van Sleeuwen Hoveniers basaltsplit (6-14 mm) toe; de potten zelf zijn van Polystone en dienen als afscherming van de daarachter gelegen speelkamer. In de pot verwerkte microsproeiers voorzien de *Acer palmatum* 'Dissectum Garnet' van water. De pergola is van verzinkt staal (40 x 40 mm).

2 De wand van de buiten-douche is met multicolor Slate bekleed. In het douchevlonder komt hetzelfde bankirai terug dat in de lounge ruimte is gebruikt. Achter de douche is een doorgang 'verstopt' die de lounge ruimte direct toegang geeft tot het zwembadgedeelte.

3 André van Sleeuwen rustte de trampoline uit met een ondergronds mechanisme – een soort hefboom – waarmee de trampoline bij nat weer gemakkelijk omhoog kan worden gekrikt om overtollig water af te voeren. Tegen de schutting prijken vier Italiaanse cipressen die straks voor extra privacy moeten gaan zorgen.

4 Ook aan de uiterste westkop van de tuin kwam, net als aan de korte oostkant, een verzinkt stalen pergola. Het gazon ligt er vooral als speelveld voor de jongens; de muur is een nabootsing van een voetbaldoel en wordt inmiddels intensief gebruikt. In de plantenborder links daarvan kreeg het konijnenhok een plek.

5 De lounge ruimte ligt centraal in de tuin en dient ook letterlijk als hart van het buitengezinsleven. Via de brede opening stap je vanaf het hoofdterras (links op foto) zo in de lounge. De grote tv was een belangrijke wens van het Veghelse gezin: hij kan alle seizoenen buiten blijven hangen, dankzij een speciaal op maat gemaakte weerbestendige hoes.

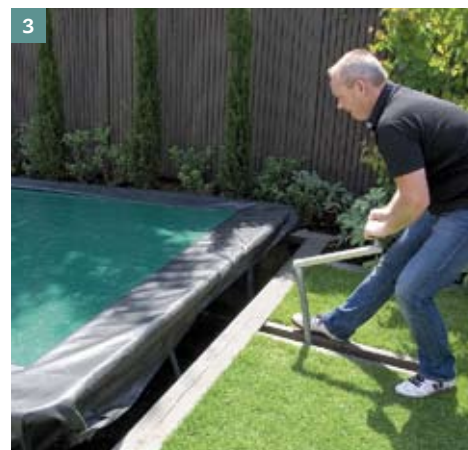
6 De wanden van de lounge ruimte bestaan uit Bia-blokken. Met uitzondering van de lange achterwand zijn ze afgesmeerd met stucspecie en bovenop afgedekt met Blue Moon, een Chinese zachte kalksteen. Ook de rechthoekige plantenbak is van deze materialen. De beplanting is sober en bestaat uit Franse lavendel en een grote vijg. De vierkante vijver is een op maat gemaakte polyesterbak, er zwemmen vissen in en er klatert water. De leidingen zijn onder de vijg weggewerkt.

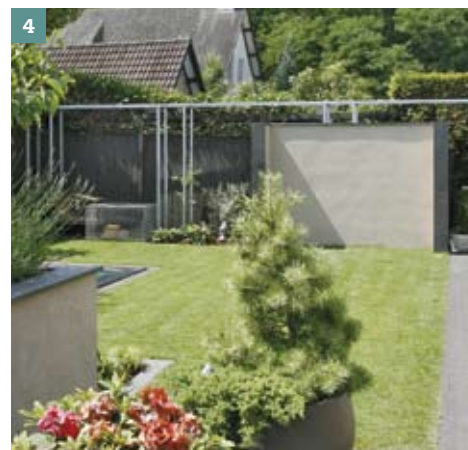
◀N

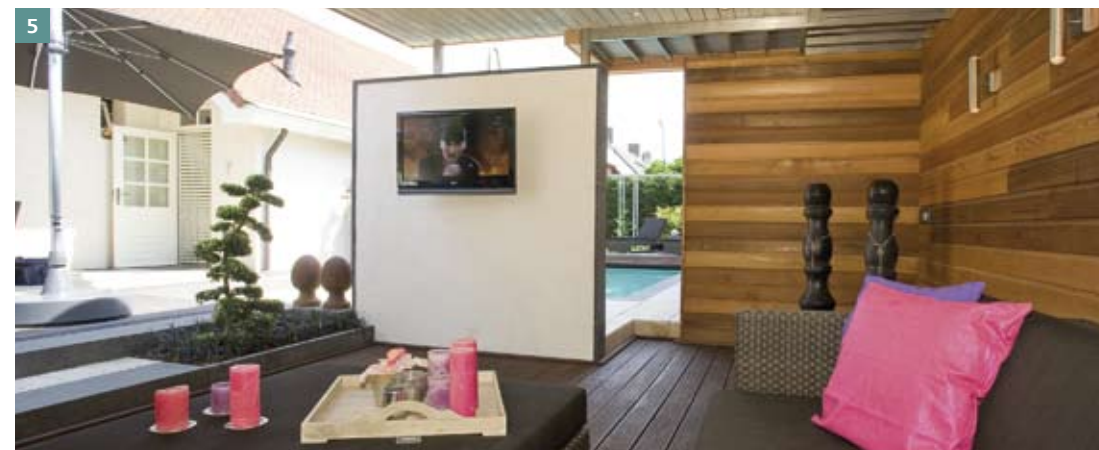
2

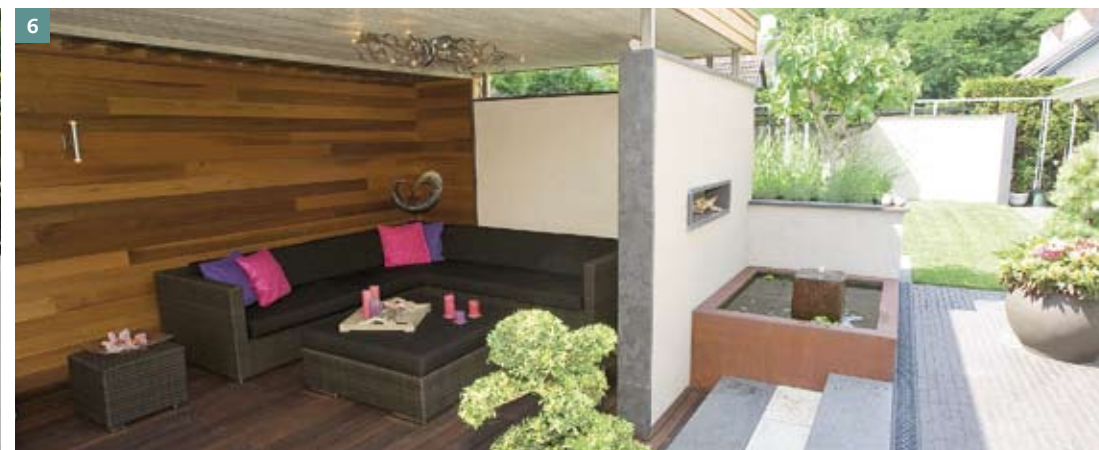
3

4

5

6

Juryrapport

'Een nog erg jonge tuin', is de algemene indruk van de jury. Maar ook: 'De hovenier is erin geslaagd de wensen van de opdrachtgever over te zetten in de uitwerking, al had de lounge ruimte meer aandacht verdiend en hebben de gebruikers niet veel privacy.'

Er is een mooie, evenwichtige aansluiting tussen woning en tuin. Er is goed gebruik gemaakt van de breedte van de tuin. De overgang naar de omgeving had echter beter gekund. Zo stopt de tuin erg abrupt. Er is wel goed ingespeeld op de bomen in de tuin bij de burens.

De jury noemt de pergola's voor de *Thuja*-haag een creatieve vondst. Minder elementen tegen de wanden hadden de tuin wellicht een beter aanzicht gegeven. De vijg staat mooi, maar een verticaal groen element wordt gemist. Veel groene elementen zijn bovendien nog aan de lage kant. De beplanting past redelijk bij de stijl van het ontwerp, maar oogt wel wat willekeurig en rommelig. Er had meer variatie in de hoogte gekund, er is nu meer sprake van decor. Het is aan het ontwerp te danken dat er sprake is van dieptewerking, niet aan de beplanting. De verlichting is daarentegen geweldig gedaan.

De grondbewerking is professioneel uitgevoerd. Over de waterafvoer is eerst goed nagedacht en deze is vervolgens knap uitgevoerd. De verharding is zeer duurzaam en mooi strak aangelegd. Alleen bij het doucheafschot is de verharding niet juist.

De constructies zijn zeer goed gebouwd, al is de voorkant van de vlonder wat minder chic. Opvallend is de leuke vijver. In het algemeen is de nog jonge beplanting gezond, al heeft de *Thuja* het moeilijk. De inboet is verzorgd, het gazon netjes.

Rijkdom aan materialen

Een overvloed aan zowel dode als levende materialen resulteerde in Driebruggen tot een strakke, moderne maar wel groene tuin. De eigenaar prijst het creatieve ontwerp; volgens de jury is hier hoveniersvakwerk geleverd.

Tekst Miranda Vrolijk / Beeld Ferry Noordam

CATEGORIE
Middelgroot (200-500 m²)
Juryoordeel
7,5

De eigenaar

'Het ontwerp staat als een huis'

De oplevering van zijn nieuwe tuin vierde de eigenaar in Driebruggen met een borrel voor de medewerkers van Multi-Tuin en ontwerper Erik van Gelder. Allemaal kregen ze een fles van een plaatselijk vermaard biertje met een foto van het uiteindelijke resultaat. De Driebruggenaar is een tevreden klant die zowel het werk van de hovenier als van de ontwerper de hemel in prijst.

Vorig jaar moest zijn twintig jaar oude tuin op de schop omdat de gemeente de verzakte wijk ging ophogen. Dat was voor hem een mooie aanleiding om dit keer een professional in de arm te nemen. „Zelf ben ik een aardige tuinier, maar ik wilde nu eens iemand inhuren die er voor doorgeleerd heeft.” Via een zakelijke relatie kwam hij bij Van Gelder terecht. Multi-Tuin dat 500 m bij hem vandaan is gevestigd werd door de ontwerper bij hem aanbevolen.

De eigenaar wilde een strakke, moderne tuin die goed bij het huis past. Uit de oude tuin moest het vlonderterras aan de slootkant worden behouden, evenals de Japanse esdoorn in de zijtuin en de taxushaag die de achtertuin begrenst. Verder wilde hij een waterelement. Qua onderhoud had hij geen wensen, want hij tuiniert graag.

Als een huis

„Het ontwerp staat als een huis”, vindt hij. „Het heeft mooie zichtlijnen en verschillende routings, de materiaalkeuze is verrassend en creatief.” Als voorbeeld noemt hij het rechthoekige vlak in de achtertuin waarin de cortenstalen bakken staan. Dit vlak neemt een hap uit het bestaande terras. „Daar was ik zelf niet opgekomen.” De Driebruggenaar had dan ook weinig aanmerkingen op

het ontwerp. „Je hebt je vertrouwen in iemand gesteld, dan ga je het niet ingrijpend veranderen.” Hij wilde alleen dat Van Gelder de elzen („Elzen zie je hier al genoeg”) in de zijtuin zou vervangen. Dat werden amberbomen.

Zes weken lang werkten drie tot vier man van Multi-Tuin aan de tuin. Zij begonnen de dag met een kop koffie bij de eigenaar en spraken met hem de dag door. Vooral de nauwkeurigheid van de hoveniers verdient volgens de eigenaar een compliment. Er zit een hoop maatwerk in de tuin. „Ze dachten ook heel goed mee.” De eigenaar doelt daarmee onder meer op het pomphuis voor de vijver dat onder de brug is weggewerkt. De hoveniers bedachten deze oplossing die alleen zichtbaar is wanneer je de brug opklapt. „Die jongens hebben vol enthousiasme en passie aan de tuin gewerkt.” ■

Egbert Hogendoorn, Multi-Tuin

'Alles van A tot Z mogen uitwerken'

Wat deze tuin voor Egbert Hogendoorn zo interessant maakt, is dat zijn bedrijf hem van A tot Z heeft mogen uitwerken. „Er zijn geen leuke dingen uit het ontwerp gehaald. Vaak gebeurt dat tijdens de aanleg uit kostenoverwegingen, maar dit keer dus niet. We hebben de tuin helemaal kunnen aanleggen zoals de eigenaar dat wilde en dat is leuk met zo'n tuinliefhebber als hij.”

Hogendoorn en zijn medewerkers hebben met plezier aan de verschillende elementen van de tuin gewerkt. Aan de verhoogde vijver bijvoorbeeld waarin hardsteen het folie afdekt. „Het steen loopt onder het water weg en dat geeft een mooi effect.” Ook de hardstenen waterelementen in de voortuin vindt hij goed gelukt. Ze zijn aan de binnenkant voorbehandeld met kunsthars om ze waterdicht en stevig te maken. Een overloop voorkomt dat het water te hoog komt

te staan. Een buisje voert het overtollige water af naar de sloot.

„Het is niet zo dat we dit soort dingen nooit eerder hebben gedaan, maar in deze tuin is alles echt tot in de puntjes af.” Het filtersysteem onder het bruggetje, vindt hij eveneens geslaagd. Ook hier voert een pvc-buis het - in dit geval vieze - water af naar de sloot. Als enig minpuntje noemt Hogendoorn de boutjes die in de verticale planken van het hardhouten 'schip' tussen voor- en achtertuin goed te zien zijn. „Daar zouden we nog wel een oplossing voor kunnen bedenken, maar het moet uiteindelijk allemaal ook wel betaalbaar blijven.” ■

Egbert Hogendoorn

Bedrijf Multi-Tuin
Vestigingsplaats Driebruggen
Werkgebied hoofdzakelijk Randstad
Aantal medewerkers 13
Hoofdactiviteit aanleg en onderhoud particuliere tuinen en onderaanneming grotere projecten
Ontwerp Erik van Gelder, Stijl-tuinen in Ridderkerk

Erik van Gelder (links) en Egbert Hogendoorn

1

1 Centraal in de achtertuin ligt de verhoogde vijver die vanaf het terras een zichtlijn vormt. Verder is de tuin verdeeld in verschillende paden en strakke plantvakken met onder meer *Persicaria amplexicaulis* 'Inverleith', *P. amplexicaulis* 'Firetail', *Alchemilla mollis* en *Lavandula angustifolia* 'Hidcote'. Onder de pergola is een zitje in de schaduw van de taxushaag gecreëerd. Over de staaldraden groeit op termijn *Vitis vinifera* 'Boskoop Glory'. Onder het bruggetje bevindt zich de pomp voor de vijver.

2 Een slingerende lijn van *Calamagrostis acutiflora* 'Karl Foerster' doorsnijdt de voortuin en sluit aan op het houten 'schip' met de Japanse esdoorn. Aan weerszijden van de oprit markeren twee *Catalpa bignoides* 'Nana' in bolvorm de entree. Op advies van ontwerper Erik van Gelder heeft de bewoner de boompalen zwartgeverfd.

3 In de achtertuin zijn diverse materialen toegepast: basaltsplit in combinatie met antraciete staptegels en cortenstaal in combinatie met Beach pebbles. Het cortenstaal is over het bestaande terras heen gelegd. De hovenier heeft dit zo bevestigd dat het staal weggehaald kan worden zonder dat het de tegels beschadigt.

4 Er zit veel maatwerk in de tuin, zoals hier bij de toegang tot de hardhouten vlonder aan de slootkant. De planken aan weerszijden van de trap zijn zo uitgezaagd dat ze doorlopen in de houten kantopsluitingen en de bestrating van grijze klinkers er mooi in valt.

5 De bestrating van de oprit in de voortuin bestaat uit grijze waalformaat klinkers en antracietkleurige Saxum Casa klinkers van 10 x 10 cm. Het banenpatroon loopt door in de beplanting die van links naar rechts bestaat uit: *Lavandula angustifolia* 'Hidcote', *Ilex crenata* 'Convexa', *Vinca minor*, *Hydrangea arborescens* 'Annabelle' en *Taxus baccata*. Omdat de tuin op venige grond ligt, heeft de hovenier onder de bestrating een laag Yalibims aangebracht, een vulkanisch materiaal dat lichter is dan zand.

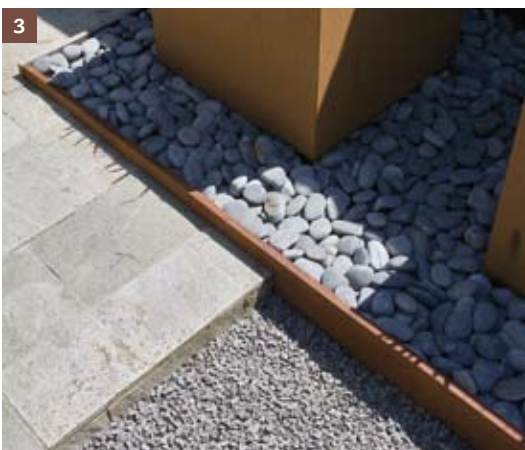
6 Het 'schip' van Angelim Vermelho-hout is een idee van de eigenaar en stamt nog uit de oude tuin. Door deze constructie lijkt de tuin vanuit het keukenraam groter. Onder de *Acer palmatum* staat *Festuca gautieri*, erachter *Geranium macrorrhizum* 'Czakor'. De houten loopplank langs het water was ook een wens van de eigenaar. Hiermee kan hij de beplanting dicht bij het water en de sloot zelf makkelijker onderhouden.

2

3

4

5

6

Juryrapport

'Hoveniersvakwerk in een nog jonge tuin', is de algemene indruk van de vakjury. In de voortuin is goed gebruik gemaakt van de ruimte, waardoor er een goede overloop is van tuin naar woning. Aan de achterkant is dit echter minder: schuur en terras sluiten niet echt op elkaar aan. De interieurtuin is minder passend bij de woning. Verder is de gevel van de woning van de achterburen storend in zicht, dus daar is de overgang naar de omgeving minder geslaagd. Dat geldt echter niet voor de overgang naar de waterkant: die is mooi passend. De taxushaag zorgt ook voor een mooie aansluiting.

De waterbakken in de voortuin noemt de jury een creatieve vondst, de verbreding van de zijtuin 'verrassend'. De jury vindt *Ginkgo* in de voortuin niet raadzaam bij de *Prunus* van de burens.

De beplanting past in de stijl van het ontwerp. De bestaande beplanting is hergebruikt maar niet helemaal op de juiste manier. Er is dieptewerking in de tuin, maar doordat de tuin zelf en de bomen nog wat jong zijn, manifesteert het een en ander zich nog niet. De keuze voor het assortiment is passend bij het ontwerp, maar is wel redelijk voorspelbaar en daardoor minder spannend. De *Pachysandra* die nu in de zon staat, had een betere plek verdiend. Het seizoensbeeld is goed.

De vlonder is strak, de vijver mooi. Alles is netjes afgewerkt, alleen zijn de bouten in de beschoeiing naar de sloot storend zichtbaar. Dat geldt ook voor de minder mooie stopcontacten. De plantafstand in de voortuin is soms te open, maar verder is het netjes. De boompalen zijn prima opgelost, de aanplant is uitstekend. Een mooie, strakke aanleg kenmerkt deze tuin. Er is sprake van vakwerk, hoewel er tussen de *Vinca* wel wat mos groeit.

Weelderige natuur in nieuwbouwwijk

Met een grote vijver, een robuuste pergola en heel veel groen heeft hovenier Loek Gorris natuur in een nieuwbouwwijk gebracht. Het heeft van de eigenaar een tuinier gemaakt. Volgens de jury straalt de liefde voor het groen er vanaf.

Tekst Miranda Vrolijk / Beeld Gerdien de Nooy

CATEGORIE
Middelgroot (200-500 m²)
Juryoordeel
7,6

De eigenaar

'Eigenlijk had ik niks met tuinen'

Elke dag werkt de eigenaar van de drie jaar oude tuin in Apeldoorn met plezier een half uurtje in zijn groene oase. Dat had hij een paar jaar geleden niet kunnen bedenken, toen hij met zijn toenmalige vriendin het nieuwbouwhuis betrok. „De tuin is voor jou, heb ik haar gezegd, want eigenlijk had ik helemaal niks met tuinen.” Tijdens de aanleg stak hij echter samen met hovenier Loek Gorris flink de handen uit de mouwen. „Ik heb er veel energie in gestopt, daardoor heb ik een band met de tuin. Ik vind hem nu fantastisch.” En dat is maar goed ook, want zijn relatie hield geen stand.

Het Apeldoornse stel wilde dat het een natuurlijke tuin zou worden. Er mocht onder geen beding gras in: „Ik vind het vreselijk dat gras 's zomers twee keer per week gemaaid moet worden.” Wel wilden ze graag een vijver, verschillende zithoekjes, een pergola en fruitbomen.

Daarnaast moet er het hele jaar wat bloeien en de tuin mag niet te veel onderhoud vergen.

Gezamenlijke aanleg

Na wat speurwerk op internet namen de tuineigenaren Gorris in de arm om een ontwerp te maken. „De foto's op zijn website spraken ons erg aan.” Het plan dat hij maakte, keurden ze meteen goed. Vervolgens legden ze in de zomer van 2006 de tuin gezamenlijk aan. De stapelmuur is voornamelijk door Gorris gebouwd, de vlonder en de terrassen zijn het werk van de eigenaar. De beplantingswerkzaamheden volgden in het najaar. De hovenier zette de planten uit en de Apeldoorners plantten ze in.

De eigenaar geniet met volle teugen van zijn tuin. Hij vindt het heerlijk dat hij kan kiezen tussen de verschillende

zithoekjes die hem elk een andere aanblik bieden. Zo kijk je vanaf het grote terras over de vijver ver de tuin in en is de aanblik vanaf het bankje helemaal achterin veel beslotener. Ook geniet hij van de flora en fauna in de tuin. Kikkers, libellen en schrijvertjes verblijven in de vijver. Voor egels en salamanders zijn in de stapelmuur schuilplaatsen aangebracht. De beplanting trekt bijen en vlinders aan.

In het voor- en najaar huurt de eigenaar Gorris soms nog in om de tuin te snoeien en te bemesten. Het dagelijkse onderhoud, het weghalen van onkruid of het terugsnoeien van de rozen, doet hij zelf. Omdat hij geen geboren tuinier is, vraagt hij hierover advies aan de hovenier. „Dan mail ik foto's van planten met de vraag of het onkruid is, of hoe ik het overwoekeren van planten moet tegen gaan. Erg prettig dat dat kan.” ■

Loek Gorris, Eco-care

'Het is geen wildernis geworden'

Ecologisch hovenier Loek Gorris blikt tevreden terug op het resultaat in Apeldoorn. „Ik vind dat in deze tuin de combinatie van inheemse, verspreidende soorten en de meer traditionele, niet-verplaatsende soorten goed gelukt is. De tuin is goed in evenwicht. Het is geen wildernis geworden en daar zijn veel mensen bang voor bij ecologische tuinen.” Gorris heeft de tuin bij aanleg meteen in één keer dicht geplant, om zo het onderhoud te beperken.

De keuze voor water in deze natuurlijke tuin vindt hij logisch. Water trekt dieren aan, zodat er altijd wat te beleven valt in de tuin. In het eerste jaar spotte de eigenaar bijvoorbeeld al een ijsvogel. „Erg bijzonder voor een nieuwbouwwijk”, stelt Gorris. Dat water ook ongewenste bezoekers aantrekt als muggen, wijst hij van de hand. „In de tuin staat een rijke diversiteit aan planten die ge-

noeg insecten aantrekken die de muggen opvreten.”

Als geslaagde elementen noemt hij de stapelmuur, de verhoogde border links in de tuin en de pergola. Vooral op de stapelmuur is hij trots. „De muur is in deze tuin erg mooi geworden, er groeit al van alles op.”

Met de eigenaar heeft hij prima samengewerkt. Gorris heeft vaak klanten die mee willen helpen bij de aanleg. „Dat vind ik prima, al is het soms wel lastig om een hele groep mensen aan te sturen.” Als het puntje bij het paaltje komt, haakt toch een groot gedeelte weer af. In deze tuin heeft de eigenaar echter flink de handen uit de mouwen gestoken. „Voor het onderhoud heeft hij nog wel geregeld tips nodig, maar de tuin is heel sfeervol geworden.” ■

Foto: Rens Kromhout

Loek Gorris

Bedrijf Eco-care

Vestigingsplaats Zutphen

Werkgebied voornamelijk in de stedendriehoek Deventer, Apeldoorn en Zutphen, met uitschieters naar Enschede en Nijmegen.

Aantal medewerkers 2 à 3

Hoofdactiviteit aanleg particuliere tuinen

1

1 In het midden van de tuin is een zichtlijn over de breedte gecreëerd. Op deze plek ontbijt de eigenaar graag: hij zit er op mooie dagen in het zonnetje en kan de tuin over de vijver en het schelpenpleintje overzien. Over de kastanjarahouten pergola groeit *Rosa* 'New Dawn'. Het hardhouten bruggetje is door de eigenaar zelf aangelegd.

2 In de border links van de tuin staat onder meer *Salvia*, *Agastache foeniculum*, *Echinacea* en *Phlox*. Voor de bestrating zijn gebakken straatstenen van klei gebruikt. „Dat materiaal is veel natuurlijker dan beton”, aldus Gorris.

3 In de stapelmuur zijn afvalstenen uit de nieuwbouwwijk toegepast, een deel is uit de grond gekomen bij het uitgraven van de vijver en een deel is door Gorris aangevoerd. Er groeit onder andere *Silene vulgaris* (blaassilene), *Fragaria* (eetbare aardbei), *Allium schoenoprasum* (bieslook), *Leonurus cardiaca* (hardgespan), *Dipsacus pilosus* en *D. fullonum* (kleine en grote kaardebol), *Sanguisorba officinalis* (grote pimpernel), *Cymbalaria muralis* (muurleeuwenbek) en allerlei varen- en anjersorten.

4 Om het vijverwater schoon te houden heeft Gorris onder andere de zuurstofplanten *Potamogeton lucens*, *Myriophyllum*, *Stratiotes aloides* en *Crassula* toegepast. De rand van de vijver is door de eigenaar met witte tegels afgezet; Gorris zelf had de oever liever zo natuurlijk mogelijk gehouden. Geheel links tegen de woning van de buren groeit *Jasminum nudiflorum* die 's winters bloeit.

5 De vijver ligt rechts in de tuin in het verlengde van de woonkamer. Zo heb je vanuit het huis volgens Gorris een mooi uitzicht over het water, waar het hele jaar door wat gebeurt. Links is een grote plantenborder gecreëerd en achterin de tuin een bloemenweide met fruitbomen als *Malus domestica* 'Sterappel' en *Prunus avium* 'Hedelfinger'. Behalve het grote terras dicht bij het huis bevinden zich rechts halverwege de tuin en

helemaal achterin nog twee zitjes. Voor de groene afscheidingen heeft de hovenier zo min mogelijk hederagebruikt, maar wel *Pyrus communis* 'Conference', *Ribes rubrum*, *Pyracantha*, *Clematis* en kamperfoeliesoorten. Dit is veel afwisselender volgens hem. Alleen op de kritieke punten – bij de terrassen bijvoorbeeld – groeit hederage om de bewoner ook in de winter zijn privacy te garanderen.

Juryrapport

‘Een tuin met beleving en inspiratie voor liefhebber en omgeving waar de liefde voor het groen vanaf straalt’, zegt de vakjury.

De hovenier is erin geslaagd aan de wensen van de eigenaar tegemoet te komen. De opdrachtgever wilde geen gras, maar verschillende zitplekken, een pergola en een vijver. Bovendien moest de natuurlijke tuin gemakkelijk in onderhoud zijn. „Hoewel de jury twijfelt aan het onderhoudsvriendelijke aspect, is de hovenier erin geslaagd de wensen van de opdrachtgever in de tuin te verwerken.”

Uit het (her)gebruik van materialen blijkt de creativiteit en originaliteit van de tuin. ‘Dat geldt bijvoorbeeld voor de leuke bankjes’, zegt de jury. De schaalverhouding en samenhang in de tuin is in het algemeen goed en kloppend. De beplanting kan nog meer diepte krijgen als er gebruik wordt gemaakt van de natuurlijke beplanting volgens ecologische richtlijnen. Daardoor wordt het natuurlijk effect namelijk versterkt.

Dankzij de grassen is er variatie in hoogte, maar verder is het beperkt. Vooral in het midden van de tuin had dat sterker gekund. Door de pergola is er wel duidelijk sprake van dieptewerking. De assortimentskeuze is goed, al hadden iets minder gecultiveerde planten niet misstaan. Het sortiment vraagt wel deskundigheid, ook richting fauna. Wat de keuze voor de kleurstelling betreft: bont is hier op zijn plaats. Het seizoensbeeld is goed.

In het algemeen zijn de constructies en duurzaamheid van de bouwwerken redelijk, al is de folie teveel zichtbaar. Ook de vijverrand had beter gekund. Verder is er sprake van roestwater bij de bank achterin de tuin als gevolg van het gebruik van onbehandeld materiaal bij de pergola.

2

3

4

5

Leeftuin als verlengde van huiskamer

De wens van de opdrachtgever was een onderhoudsarme tuin die goed aansloot bij het moderne huis. De jury is enthousiast over het resultaat. De strakke lijnen van het huis lopen dan ook door in de tuin die een echte gebruiksruijnte geworden is.

Tekst Peter Bennink / Beeld Gerdien de Nooy

CATEGORIE
Groot (groter dan 500 m²)
Juryoordeel
8,6

De eigenaar

'De manier waarop materialen terugkomen spreekt ons aan'

De Eindhovense tuin is weliswaar ontworpen om de eigenaar weinig werk te bezorgen, maar zeker niet om het de hovenier gemakkelijk te maken bij de aanleg. Overal zitten technische elementen zoals muren met verlichting erin, een verdiept hockeyveldje, zwevende loungevlonders en een zwembad met een natuurstenen tegelvloer eromheen. „Fons Linders Tuinmeesters zou net zo goed een aannemersbedrijf kunnen zijn”, grapt de tuineigenaar dan ook.

Tegelijk met het opknappen van de moderne woning in oktober 2007 wilde de bewoners de buitenruimte opnieuw inrichten. De tuin moest onderhoudsarm worden, mogelijkheden bieden om te spelen en te ontspannen voor de drie schoolgaande dochters en genoeg parkeer ruimte hebben voor drie auto's. Daarbij was het de wens dat de tuin aan zou sluiten bij de stijl van het huis.

Uit het carnavalsleven kende de eigenaar hovenier Fons Linders uit Nuenen, die gevraagd werd om een ontwerp te maken. Het strakke ontwerp van Robert Zijlstra, werkzaam als ontwerper bij Linders, met consequent materiaalgebruik sprak de opdrachtgever meteen aan: „Voor al de manier waarop materialen uit het huis terugkomen in de tuin, zoals de natuurstenen tegels die vanuit huis in de tuin doorlopen, spraken ons aan”.

Oplossingen

Zonder aanpassingen kon het ontwerp worden uitgevoerd door Linders' hoveniersbedrijf. Vijf maanden werkten de hoveniers vervolgens aan de aanleg. Daarbij zijn allerlei oplossingen gekozen om de tuin optimaal af te werken. Langs de lange kanten van het zwembad bijvoorbeeld, zijn 'spleetgoten' gemaakt.

In de stabilisatielaag van vloerenspecie liggen bakgoten. Maar in plaats van de bijbehorende roosters liggen de leistenen vloertegels over de goten heen. Door een smalle spleet kan het water de goten in lopen. In het zwembad zelf is de trap in de hoek gemaakt in plaats van over de hele breedte waardoor deze niet in de weg zit als je baantjes wilt trekken.

Een andere vondst is het verlaagde hockeyveldje. Achterin de tuin, onder de hoge eiken van de achterburen, ligt een kunstgrashockeyveldje voor de drie dochters des huizes. Het veldje ligt ongeveer 15 cm lager dan de rest van de tuin zodat de bal niet steeds het veld uit rolt. Een even gemakkelijke als slimme oplossing volgens de bewoner: „Zoals bij veel goede ideeën, zo eenvoudig dat je er zelf op had kunnen komen”. ■

Fons Linders, Fons Linders Tuinmeesters

'Je kiest voor de mooiste oplossing'

Eigenaar Fons Linders van Fons Linders Tuinmeesters vindt dat het een esthetisch verantwoorde, maar vooral functionele tuin is geworden: „Hier kunnen de drie opgroeiende dochters optimaal gebruik van maken en daarbij ligt de tuin ook prachtig, tegen een mooie achtergrond van de bostuin van de achterburen.” Om deze achtergrond nog beter naar voren te laten komen hebben de hoveniers de bomen van de achterburen gesnoeid en zijn enkele slechte exemplaren weggehaald.

De vele technische aspecten van de tuin zijn geen probleem voor de hoveniers van Linders, omdat deze stijl kenmerkend is voor de tuinen van zijn bedrijf. Een aantal zaken zijn uitbesteed zoals het storten en betegelen van het zwembad en het stuken van de tuinmuren. Wel voerden de hoveniers de voorbereidende werkzaamheden uit zoals het

met selen van de muren, het leggen van de leidingen en het graven van het gat voor het zwembad. Dat laatste was nog een grotere klus dan Linders verwacht had: „De bodem onder het zwembad bleek een slappe, losse leembodem te zijn; die hebben we nog 80 cm extra uitgegraven en aangevuld met zand. De betonnen bodem heeft ook een extra zware wapening gekregen.”

Fons Linders Tuinmeesters opereert aan de bovenkant van de markt. Dat biedt volgens hem voordelen: „Je werkt met de beste materialen en kunt meestal voor de mooiste oplossing kiezen.” Dat hoeft niet altijd de duurste oplossing te zijn. Uit de oude tuin zijn verschillende elementen hergebruikt, zoals de Noorse leistenen tegels (pillarguri), de platanen in de voortuin en de hosta's die langs de gestuukte muur staan. ■

Fons Linders

Bedrijf Fons Linders Tuinmeesters
Vestigingsplaats Nuenen

Werkgebied voor ontwerp heel Nederland, voor aanleg en onderhoud zuid-Nederland

Aantal medewerkers 13

Hoofactiviteit ontwerp, aanleg en onderhoud van particuliere tuinen

Ontwerp Robert Zijlstra van Fons Linders Tuinmeesters

Fons Linders (links) en Robert Zijlstra

Foto: Jelle Reeder

1

1 De bostuin van de achterburen biedt een mooie achtergrond voor de moderne en strakke tuin. De beplanting is minimalistisch en over het algemeen ook strak in vorm geknipt, geleid en gesnoeid. De taxushaag biedt privacy bij het zwembad. Rechts op de voorgrond zijn de spleetgoten te zien waardoor water weg kan lopen.

3 De zwevende vlonders met de dakmoerbeien erboven zijn een coproductie van hovenier en bewoner. De hoveniers hebben de stalen constructies gesteld, waarna het interieurbouwbedrijf van de tuineigenaar de hardhouten planken erin heeft gemaakt. De vlonders zijn met bijpassende kussens te gebruiken als loungebanken. Grote vierkante buxusvakken met middenin een halve bol van *Taxus* zorgen voor een groen accent in dit deel van de tuin. In de hoek van de tuin staat een halfopen tuinkamer. Hier loopt de tuin naadloos over in het huis. De vloer van gebrand graniet, die zowel in de tuinkamer als in de tuin ligt, is gelegd door de hoveniers. Rechts van deze ruimte staat een cortenstalen beeld van kunstenaar Sjer Jacobs. Naar dit beeld loopt een zichtlijn vanuit huis die gemarkeerd wordt door een baan van pillarguri-tegels, die ook in het huis liggen.

2 De voortuin moest in elk geval plaats bieden aan de entree en een parkeerplaats voor drie auto's. Doordat de zijtuin met het zwembad helemaal doorloopt tot aan de weg, is de voortuin relatief klein gehouden. De drie leiplatten stonden in de oude situatie langs de oprit en zijn nu evenwijdig aan de gevel gezet. Achter het muurtje staan vier *Quercus palustris* in dakvorm.

4 Ook hier ligt een met pillarguri-tegels gemarkeerde zichtlijn. Deze lijn mondt uit in een nis in de gestuukte tuinmuur waarin een tweede beeld van kunstenaar Sjer Jacobs staat. Dit kunstwerk is speciaal voor deze plek gemaakt. De stalen pergola was al aanwezig en is nog uit te bouwen tot serre. Achter de pergola een plantvak met *Lavandula angustifolia* 'Munstead' waar twee bakken met siergrassen bovengruut steken. De tuingrens wordt gemarkeerd door een rij *Liquidambar styraciflua* 'Worplesdon' in leivorm met een plantvak met *Hosta* eronder.

Juryrapport

'Het is duidelijk dat hier vakwerk is geleverd', zo luidt het oordeel van de jury. Er was nogal wat om rekening mee te houden, zoals het integreren van het pad van Noorse lei vanuit de kamer in de tuin, een hockeyveldje van kunstgras en een zwembad met voldoende privacy. Er dienden minimaal drie parkeerplaatsen te worden aangelegd en bij de entree van de tuin moest een oude olijfbom worden geplaatst.

„Op het punt van privacy na, is de hovenier erin geslaagd de eisen en wensen van de opdrachtgever te verwerken. Wat betreft sfeer en stijl is er een chique leefruimte gecreëerd”, aldus het juryrapport.

De aansluiting van woning naar tuin is perfect gedaan en kan bijna niet beter: de lijnen vanuit de woning lopen mooi door in de tuin. Ook de natuurlijke omgeving – een bosrand – doet goed mee in de tuin. Alleen rondom het zwembad is er sprake van inkijk.

Het gekozen materiaal is passend bij de woning en de stijlvolle tuin en is daarmee een prima keuze. De kunstwerken zijn werkelijk geweldig en vormen een toegevoegde waarde. In het beplantingsplan miste de jury bladcontrasten in de onderbeplanting. Dankzij de leibomen heeft de tuin een prima variatie in de hoogte. „De dieptewerking is ronduit prachtig en er is een mooi lijnenspel met name door de dwarsas van de moerbei. In het assortiment zijn goede keuzes gemaakt en er is veel variatie in bomen.”

Voor wat grondbewerking, verharding en constructies betreft, prevaleren in het juryrapport de termen: goed, professioneel, uitstekend en deskundig. De jury noemt twee minpunten: de planken bij het hockeyveld wijken en het plateau golft enigszins. De aanplant is over het algemeen goed, maar de *Buxus* had beter iets verder van de rand kunnen staan.

N

2

3

4

Flora en fauna in landschapstuin

De jury spreekt van een tuin waar de liefde vanaf straalt. De vrouw des huizes is dan ook een echte tuinierster; de heer des huizes wilde in de eerste plaats ruimte voor zijn dieren. Hovenier Martien van de Laar is vooral trots op de manier waarop deze twee ingrediënten in de tuin zijn gecombineerd.

Tekst Peter Bennink / Beeld Gerdien de Nooy

CATEGORIE
Groot (groter dan 500 m²)
Juryoordeel
8,7

De eigenaar

'Als je het onderhoud bijhoudt is het geen werk'

De tuin in het Brabantse Mierlo ligt er tiptop bij. De eigenares is dan ook een echte liefhebster van tuinieren. Zij doet het meeste onderhoud zelf. Geen sine-cure in de grote landschapstuin, maar volgens haar valt dat allemaal wel mee: „Het is net als strijken of boekhouden, als je het bijhoudt is het geen werk.” De gebroeders Van de Laar komen alleen nog langs om de hagen te snoeien en voor incidenteel onderhoud en advies.

De bewoners hadden flink wat wensen voor de inrichting van het stuk land waarop zij drie jaar geleden een huis lieten bouwen. Het woonhuis moest worden afgescheiden van het bedrijf, een KI-station dat ook op het erf staat. Daarbij wilde de eigenares graag tuinieren terwijl haar man zicht wilde hebben op zijn herten, mini-zeboe's en vogels. Er moest bovendien ruimte worden gereserveerd voor paardenstallen en een paardenbak.

Al deze ingrediënten zijn door ontwerper Froukje van den Akker, vriendin en vroegere buurvrouw van de eigenaars, verwerkt in het ontwerp. Van den Akker stelde voor om hoveniersbedrijf Gebroeders van de Laar de tuin te laten aanleggen.

Een uitstekend advies volgens de opdrachtgeefster. Zij prijst niet alleen het vakmanschap van Martien van de Laar, die het project leidde, maar ook diens grondige en hulpvaardige instelling. „Toen hij bijvoorbeeld niet door kon werken omdat de aannemer nog bezig was, ging hij die eerst helpen, zodat hij zelf ook weer eerder verder kon gaan.”

Grondwerk

Van de Laar ging zeer gedegen te werk volgens de tuineigenares en liet niets aan het toeval over. „Hij wilde bijvoor-

beeld al het grondwerk zelf doen zodat hij zeker wist dat het goed gebeurde.” Voordat de bewoners hun huis lieten bouwen en de tuin lieten aanleggen stonden er andere gebouwen op het terrein dat grotendeels verhard was. Er zat veel puin in de bodem en er is dan ook heel wat grond afgevoerd en opgebracht.

De eigenares is ook zeer te spreken over de manier waarop Van de Laar meedacht en praktische oplossingen bedacht voor problemen. Zo heeft de rieten kap van de woning geen dakgoten waardoor de bestrating eronder en de beplanting daarlangs bij stortbuien teveel water ineens zouden moeten verwerken. Van de Laar loste dit op door afwateringsgoten in het klinkerpad te verwerken en deze aan te sluiten op de hemelwaterafvoer. ■

Martien van de Laar, Gebroeders van de Laar

'Deze tuin is wel heel speciaal'

Hovenier Martien van de Laar is tevreden over de integratie van de varkensstal en de paardenverblijven in de landschapstuin. Vooral de manier waarop het KI-station is afgescheiden van de tuin - een 35 m lange muur met over de hele lengte een volière - vindt hij bijzonder. „Grote aanlegprojecten zijn altijd mooi om te doen, maar deze tuin is wel heel speciaal. Daarbij zijn de eigenaars fijne mensen waarmee we ook achteraf nog een hele goede relatie hebben.”

De hovenier werkt veel met ontwerper Froukje van den Akker en de samenwerking tussen de twee verliep dan ook uitstekend. „Wij werken altijd heel nauwkeurig als het bijvoorbeeld gaat om hoogtes. Zichtlijnen zetten we altijd eerst uit. Als er iets niet leek te kloppen, kwam Froukje even langs om te kijken, maar ze hielp bijvoorbeeld ook mee om de planten uit te zetten.”

De eigenares belt geregeld op met vragen over het onderhoud van de tuin, maar Van de Laar gaat ook op eigen initiatief eens in de vier à vijf weken even langs om te kijken hoe de tuin erbij staat. Dat valt meestal niet tegen. Mede door het gedegen grondwerk en de aanleg van sproeiers in het gras, vernevelaars in de borders en druppelslangen langs de hagen is er nauwelijks uitval van planten. Van de Laar: „We hebben 1.500 beuken geplant en daarvan hebben we er misschien dertig of veertig vervangen.”

De irrigatie-installaties worden van water voorzien door een bron. Omdat het bronwater ijzerhoudend is, wordt het eerst naar een grote vijver gepompt waarin het ijzer oxideert en bezinkt. Het water dat vanuit de vijver in de beregeningsinstallatie gepompt wordt, is daarvoor helder en vlek niet. ■

Martien en Carlo van de Laar

Bedrijf Gebroeders van de Laar
Vestigingsplaats Stiphout
Werkgebied tot ongeveer 30 km van Stiphout
Aantal medewerkers 5
Hoofdactiviteit aanleg en onderhoud van particuliere tuinen en onderhoud van bedrijfstuinen
Ontwerp Froukje van den Akker, Helmond

Carlo van de Laar (links), Froukje van den Akker en Martien van de Laar (rechts)

Foto: Rens Kromhout

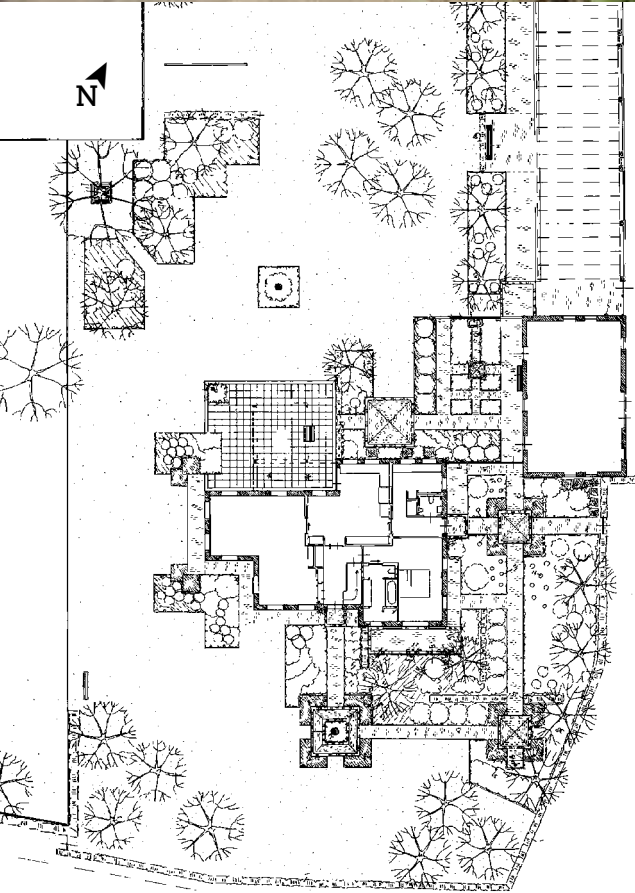

1 Bij het huis is door de hoveniers de structuur voor een moestuin aangelegd waarin de tuineigenares zelf groenten en kruiden verbouwt. Klinkerpaadjes maken alle plantvakken in de moestuin goed toegankelijk. De moestuin waarin ook ruimte is voor snijbloemen als *Dahlia* is omgeven door *Hydrangea arborescens* 'Annabelle' en *Hydrangea macrophylla* 'Grand Chef', die boven een bed van *Pulmonaria angustifolia* 'Blue Ensign' staan.

3 De onbetwiste eye-catcher van de tuin is de 35 m lange halfronde voliëre die de tuin afschermt van het naastgelegen bedrijf van de tuineigenaars. Langs het pad bedekt *Symphytum grandiflorum* de bodem in het plantvak. *Hedera helix* 'Arborescens' en *Amelanchier* 'Snowcloud' geven gelaagdheid aan de border. Tussen de plantvakken met *Symphytum* staan beukenhagen. Halverwege het klinkerpad is een jacuzzi geplaatst.

2 De serre biedt de bewoners een prachtig uitzicht over de tuin. In en rondom een groot gazon liggen borders met vaste planten en heesters. Dichtbij het huis en de serre staan kleine groepen luxe en onderhoudsgevoelige soorten als *Agapanthus* 'Blue Triumphator', *Sedum* 'Matrona' en *Rosa* Eglantyne. Verder van het huis af groeien grotere groepen onderhoudsvriendelijke beplanting als *Stephanandra incisa* 'Crispa' en *Pachysandra terminalis*. In het gras en in de border is een uitgebreid bomenassortiment toegepast waaronder *Ostrya carpinifolia*, *Halesia carolina* en *Cornus controversa*. Op de voorgrond een plantvak met onder meer *Hosta* 'Royal Standard', waar *Allium* aflatunense en een *Gleditsia triacanthos* 'Sunburst' bovenuit steken. Links een beukenhaag en een *Syringa vulgaris*.

4 Het smetteloze gazon loopt rond het huis door en grenst links op de foto aan de hertenweide. In de voortuin zijn strakgesnoeide hagen van *Fagus sylvatica* en lage blokken van *Buxus sempervirens* afgewisseld met lage vaste planten. Tussen de borders door en rondom het huis lopen paadjes van klinkers. Op verschillende plaatsen hebben kunstwerken een plaats gekregen in de tuin. Op de voorgrond zijn onder meer *Pachysandra terminalis*, *Rhododendron* 'Cunningham's White', *Cercidiphyllum japonicum* en *Acer campestre* 'Elsrijk' te zien. Dichter bij het woonhuis is *Malus* 'Red Sentinel' en *Hamamelis mollis* toegepast. Voor de haag van *Fagus sylvatica* staan *Hydrangea macrophylla* 'Taubé'.

Deel van de tuin direct rond het huis

Juryrapport

Er is een mooie groene tuin met prima beplanting gecreëerd, aldus de jury. „Een goed onderhouden tuin bovendien, waar de liefde vanaf straalt.” Doordat er mooie combinaties zijn gezocht, past de prachtige beplanting helemaal in de stijl van het ontwerp. Met name de bodembedekkers vallen op. Er is echt een gevarieerde liefhebberstuin gecreëerd, al is de bomenkeuze wat minder geslaagd. Richting landschap zouden meer fruitbomen bijvoorbeeld niet hebben mistaan. Het 'gestileerde boeren-erf' is nu te weinig landschap-pelijk, zegt de jury. Er is zeker variatie in de hoogte, maar dat had binnen het landschap nog beter gekund. De hovenier is erin geslaagd de specificaties in het ontwerp te verwerken. De gehele regie van de tuin was belangrijk bij het ontwerp ervan: het totale grondwerk, maar ook de in verband met de rieten kap van het woonhuis in de bestrating te verwerken hemelwaterafvoer. Andere aspecten waren de bestrating en de beregning. Wat originaliteit betreft springt de voliëre eruit en is het moestuintje creatief. De jacuzzi is minder goed ingepast en er zijn wat veel seringen gebruikt. Verder is de rechtertuint naast de oprit erg opgesloten. Het gekozen materiaal is zeer passend, vooral het stoere formaat klinkers valt daarbij op. De kleurstelling van de materialen is goed en fleurig, het meubilair is passend. De vakjury is tevreden over de groundbewerking waar bij de aanleg goed over is nagedacht. „De waterafvoer bijvoorbeeld is goed: alles groeit prima en er zijn mooie afvoergootjes gebruikt. De beplanting is perfect, weelderig en rijkelijk aanwezig. De bloei is voortreffelijk en de inboet is leuk opgelost dankzij het gebruik van violen. Het gazon ligt er perfect bij.”

VAKPRIJS & PERSPRIJS

Zeeuwse kust in Brabant

Zand, schelpen en helmgras waren de belangrijkste ingrediënten waarmee hovenier Sander Kamsteeg een stukje Brabant tot Zeeuwse kust transformeerde. De eigenaren hebben non-stop een vakantiegevoel en de jury viel er als een blok voor: de strandtuin is Tuin van het Jaar 2009.

Tekst Miranda Vrolijk / Beeld Rens Kromhout

CATEGORIE
Groot (groter dan 500 m²)
Juryoordeel
8,8

De eigenaar

'We houden gewoon van de sfeer van het strand'

Een jaar geleden werd het stukje privé-strand aan de Asterdplas in Breda opgeleverd. Sindsdien voeren de eigenaren bij mooi weer elk weekend dezelfde discussie: zullen we thuisblijven of naar ons zomerhuisje in Zeeland gaan? „Want eigenlijk zijn we elke dag al op vakantie”, stelt de eigenares.

Het Bredase stel is verknocht aan de zee; bovendien is hij een fanatiek windsurfer. Toen de kavels aan de Asterdplas in de verkoop kwamen, waren ze er dan ook als de kippen bij om er eentje te bemachtigen. Kavel en plas zouden samen hun eigen strand kunnen vormen. Die wens legden ze ook voor aan hovenier Sander Kamsteeg, die ze hadden leren kennen via de winkel Vormvast Interior Concepts. Kamsteeg had eerder de tuin van de winkeleigenaar onder handen genomen en dat was goed bevallen.

Behalve het zandstrand wilden de

eigenaren dat de tuin goed op de omgeving zou aansluiten. Verdere specifieke wensen hadden ze niet. Ze vroegen Kamsteeg een ontwerp te maken waar zij vervolgens op konden schieten. Uiteindelijk rolde daar de strandtuin uit. „In het eerste ontwerp stond een strookje zand ingetekend, maar dat vonden we te klein. We besloten om dan maar van de hele tuin een strand te maken.”

Goede ideeën

Met het resultaat zijn de eigenaren dik tevreden en over de hovenier vol lof: „Hij had goede ideeën en dat is belangrijk wanneer je een huis laat bouwen. Je moet namelijk al zoveel keuzes maken.” Een van die ideeën was de cortenstalen vuurplaats die van de zomer volop is gebruikt en ook tijdens oudjaar dienst heeft gedaan. Een ander voorbeeld is

de omheining van palen, waarbij de eigenares eerst haar bedenkingen had, maar die nu alleen maar het strandgevoel versterken. „Het is een verademing in vergelijking met alle ijzeren hekken van de andere huizen.” De poort die erin is verwerkt en die toegang geeft tot de overkapping waar haar partner zijn surfplanken bewaart, vindt ze eveneens erg geslaagd.

Ook het duinpannetje waarbij Kamsteeg met duindoorn privacy heeft gecreëerd, waardeert ze zeer. „En de tuin ziet er niet heel aangelegd uit, onder andere door de slingerende paden die pas bij de aanleg hun definitieve vorm kregen.” Soms krijgt ze wel de vraag of ze geen kleur mist, maar ze is juist blij dat de hovenier de afwezigheid van bloeiende planten consequent heeft doorgetrokken. „We houden gewoon van de sfeer van het strand.” ■

Sander Kamsteeg, Kamsteeg Tuinen

'Nog nooit zo'n tuin aangelegd'

„Fantastisch”, vond Sander Kamsteeg het door de bewoners geopperde idee van een strandtuin. Fantastisch, omdat hij sinds hij in 1990 met zijn bedrijf begon nog nooit zo'n tuin heeft aangelegd. „De tuin is anders dan anders.” Het bijzondere ervan zit volgens de hovenier vooral in de voor hem onbekende en nieuwe materialen. Zo had hij nog nooit helmgras of duindoorn toegepast, kon hij niet direct naar het gebruikelijke straatzand grijpen omdat het zand op strandzand moest lijken en heeft hij als afscheiding kromme houten palen gebruikt. „Maar, ik denk dat het heel aardig gelukt is.” Volgens Kamsteeg is dat ook te danken aan de architect die in tegenstelling tot wat er nog meer te vinden is in de wijk, een mooi vormgegeven huis heeft neergezet dat oprijst uit het landschap. „Of een tuin slaagt, hangt ook sterk van het huis af.”

De aanleg van de tuin noemt de hovenier 'een feestje'. „Zowel voor mij als mijn medewerkers die met zichtbaar plezier aan de slag gingen. Daar hebben de opdrachtgevers ook aan bijgedragen. Het zijn jonge mensen die volop in het leven staan, het was altijd gezellig om bij hen te werken.” Op de vraag waarop hij het meest trots is in de tuin, antwoordt Kamsteeg dat hij vooral het concept van strand, duinen en omgeving goed gelukt vindt. Daarnaast noemt hij ook de carport als een geslaagd element. „Door de gebruikte houten planken lijkt het alsof hij er al dertig jaar staat.” ■

Sander Kamsteeg

Bedrijf Kamsteeg Tuinen
Vestigingsplaats Breda
Werkgebied Breda en omgeving met uitschieters naar Brussel, Wassenaar, Huizen en Blaricum
Aantal medewerkers 20
Hoofdactiviteit 50% ontwerp en aanleg, 50% onderhoud

1

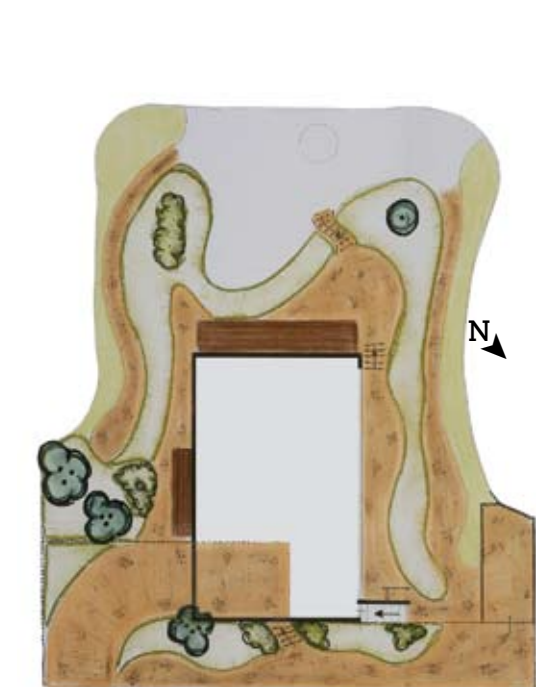
1 De kavel in Breda is opgehoogd, zodat het huis min of meer op een terp staat. Daarmee heeft architect Pascal Grosfeld een weids uitzicht over de plas gecreëerd. De ruime zwevende vlonders zijn ook zijn idee en vormen de overgang naar de tuin, die hoewel qua inrichting afwijkend van zijn omgeving daar toch geruisloos in opgaat. De tuinmeubelen van de merken Dutch Summer en Extremis zijn door de eigenaren zelf uitgezocht.

2 Sander Kamsteeg heeft met een duinpan in de tuin privacy gecreëerd. Tussen de twee duinen die begroeid zijn met helmgras (*Ammophila arenaria*) zitten de bewoners redelijk afgeschermd. Het talud is met 20 cm Scheldezand afgedekt. De hovenier heeft rivierzand gebruikt in plaats van strandzand omdat dit minder stuift. „Na de eerste paar maanden wisten we waar de kritieke plekken zaten; die hebben we toen beplant.” Rechts de cortenstalen vuurplaats.

3+4 Ook bij de slaapkamer heeft de architect een zwevend terras aangebracht. Dit ligt de hele dag in de zon; vooral 's morgens zitten de bewoners hier vaak met een kopje koffie. Door middel van een duin begroeid met helmgras (*Ammophila arenaria*), duindoorn (*Hippophae rhamnoides*), *Pinus mugo* var. *mughus* en *P. nigra* zitten ze uit het zicht van de burens. De 2 m hoge afscheiding van kromme robiniapalen doen denken aan de golfbrekers op de Zeeuwse stranden. De palen die door Van Swaay in Schijndel zijn geleverd staan 1,20 m diep in de grond.

5 Onderin het huis bevindt zich het bedrijf van de eigenaren. Deze benedenverdieping loopt tot 1,30 m onder het maaiveld. De medewerkers die hier aan het werk zijn, hebben ook uitzicht op de tuin en de plas; Kamsteeg heeft de inrichting op deze plek daarom bewust laag gehouden. De schelpenpaden rondom het huis zijn afgezet met cortenstaal. Dat was een lastige klus voor de hovenier, omdat ze niet alleen horizontaal golven, maar ook op sommige plekken omhoog buigen.

6 De carport aan de rechterzijde van het huis biedt plaats voor de Amerikaan waarin de eigenaar zijn surfplanken bewaart. Het strand- en surfidee heeft Kamsteeg hier doorgetrokken door de overkapping een strooien dak te geven.

2

3

5

4

6

Juryrapport

‘Een fraai en sterk concept dat zeer goed is neergezet’, zegt de vakjury. Met het cijfer 8,8 heeft Kamsteeg Tuinen de eerste prijs in de categorie Groot en met dit cijfer is de twee jaar oude duintuin Tuin van het Jaar 2009.

De jury heeft waardering voor de wijze waarop de hovenier met de opdracht is omgegaan. „Bij de aanleg van de tuin moest rekening worden gehouden met de voorliefde van de opdrachtgever voor zon, strand en surfen.”

De overgang van woning naar tuin noemt de jury prima en dat geldt ook voor de overgang van de vlonders naar de tuin. „Het geheel is prachtig opgelost, met het strand dat de woning binnenloopt. De tuin gaat mooi over in de omgeving, al is de ruigte van de overgang nog niet in de tuin geïntegreerd. Als het op de overgang naar de woning van de burens aankomt, is het ontwerp minder geslaagd. „Echter, richting het water en de daarbij behorende ruige oevers, is de overgang gewoonweg super: er is geen visuele afscheiding te zien. De keuze van de kleurstelling van de materialen is uitstekend afgestemd op de woning en de opdrachtgever. Het meubilair is passend bij de woning en de verlichting is prima. Wel moeten de kabels worden weggewerkt.”

De keuze voor de beplanting is een goede geweest. Dankzij de hoogteverschillen en het landschap is de dieptewerking in dit ontwerp perfect. De assortimentskeuze is rustig en passend, al blijft de keuze voor de *Pinus mugo* var. *mughus* een lastige, gezien de verzorging die bij deze plant hoort. De waterafvoer is goed maar bij de steile opgangen spoelt het zand te gemakkelijk weg. „Bij de constructie van de bouwwerken is er goede en duurzame kwaliteit geleverd. Extra vermelding verdient de palenwand”, aldus de jury.

10 x toptuinen

De tuin van het Jaar viert zijn tweede lustrum. Gedurende tien jaar durfde een groot aantal hoveniers het aan om hun vakmanschap in de etalage te zetten. Het laat zien waar het groene vak groot in kan zijn. 2009 is tien jaar toptuinen: van modern tot klassiek en van minimalistisch tot weelderig.

Tekst Wendy Bakker / Beeld SVS

Categorieën gewijzigd

De indeling van de tuincategorieën – klein, midden, groot – is sinds 2007 veranderd. Een kleine tuin was niet groter dan 100 m² (nu 200 m²), een middelgrote tuin had een afmeting van 100 tot 400 m² (nu 200-500 m²) en de grootste tuin mat meer dan 400 m² (nu 500 m²).

2000

Tuin in Tilburg (tot 100 m²)
Puur Groenprojecten, Liempde

2001

Tuin in Drunen
(groter dan 400 m²)
New Art Groenprojecten,
Vessem

2002

Tuin in Doetinchem
(groter dan 400 m²)
Hoveniersbedrijf Harrie
Esselink, De Heurne

2003

Tuin in Boxtel
(groter dan 400 m²)
Blommeij Groenprojecten,
Boxtel

2004

Tuin in Oirschot
(groter dan 400 m²)
Hoveniersbedrijf
Fons Linders, Nuenen

2007

Particuliere tuin

Tuin in Breda
(kleiner dan 200 m²)
Puur Groenprojecten,
Liempde

2005

Tuin in Doetinchem
(groter dan 400 m²)
Duotuin, Rotterdam

Tuin in Zoetermeer
Wijsman Hoveniers,
Waddinxveen

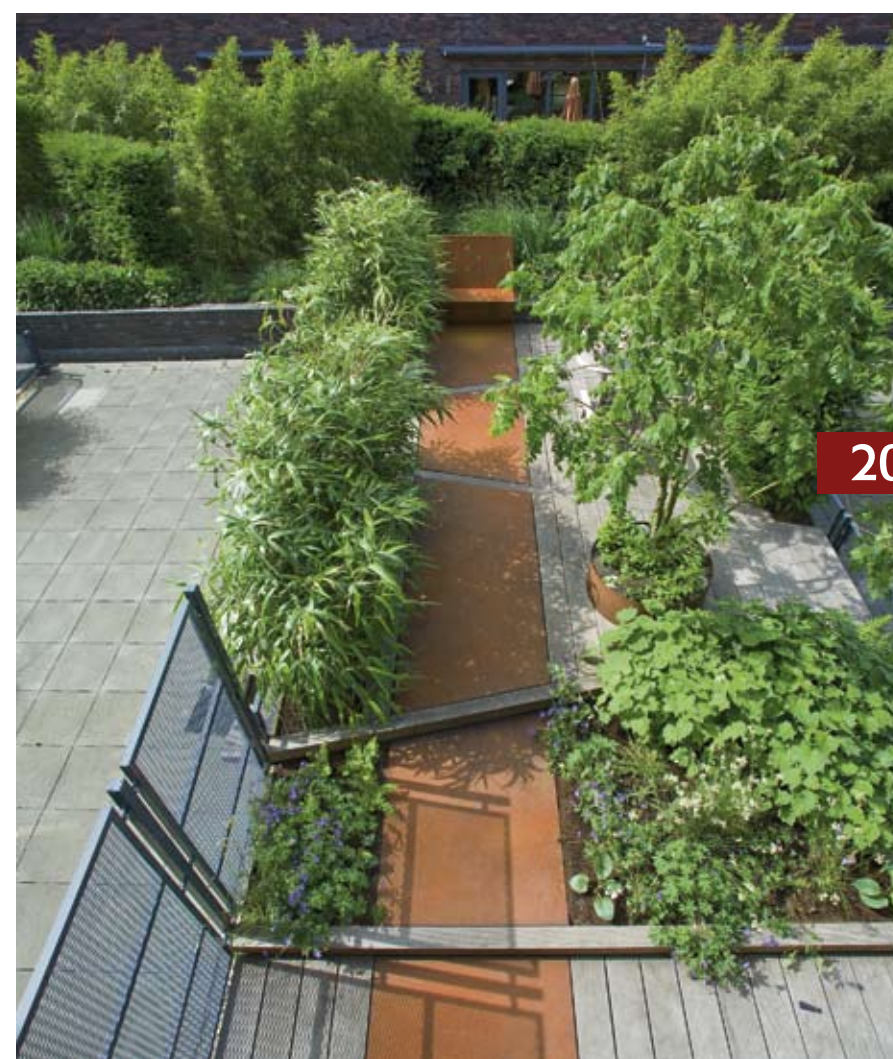
Bedrijfstuin

2007

2006

Tuin in Rhon
(groter dan 400 m²)
Paul Castelij, Barendrecht

2008

Tuin in Delft
(kleiner dan 200 m²)
Hoveniersbedrijf
Louis van der Meijden,
Delft